

تاریخ دریافت: ۹۰/۱۰/۲۲

تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۲/۲۰

حضور زنان در انقلاب اسلامی ایران و تأثیر آن بر بیداری اسلامی

نیره قوی^{۱*}

۱. عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی، تهران، تهران، ایران.

چکیده

انقلاب اسلامی ایران که بر اساس اندیشه‌های امام خمینی (ره) به پیروزی رسید، دارای ویژگی‌هایی است که بر نظام بین‌الملل تأثیرگذار بوده است و در الهام بخشیدن به مسلمانان جهان در منطقه و جهان در مبارزه علیه استعمارگران، نقش بسزایی را ایفا نموده است. در این میان نقش زنان در تبلور عینی آن در پیروزی انقلاب و لزوم تداوم حضور زنان جهت حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران از جمله موضوعات با اهمیتی است که قابلیت الگوسازی برای زنان مسلمان و زنان آزاده جهان را دارا می‌باشد. بیداری اسلامی و تأثیر پذیری آن از انقلاب اسلامی و به تبع آن حضور زنان در مراحل مختلف انقلاب و الگوگیری زنان مسلمان در جهان اسلامی بدلیل هم‌گرایی در بهره‌گیری از تجارب و ظرفیتهای مشترک، از ضروریات و اصول حاکم بر احیای فرهنگ اسلامی است که نظام سلطه را در رویارویی با مسلمانان به چالش خواهد کشید. بر این اساس در بیانیه اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی که در شهریور ۹۰ در تهران برگزار شد، بر نقش بی‌بدیل زنان در جنبش بیداری اسلامی تأکید و همچنین تأثیر حضور متعهدانه زنان بر اساس ارزشهای اسلامی را در پایان بخشی به رویاهای غرب در بهره‌گیری و استفاده ابزاری از زن را از جمله عوامل مهم در بیداری اسلامی برشمرد.

در این در این نوشتار به بررسی چگونگی حضور زنان در مراحل مختلف انقلاب بر اساس اندیشه‌های اصیل اسلامی با رهبری امام خمینی وامکان همگرایی با بهره‌گیری از نمادها، ظرفیتهای و الگوهای مشترک جهت تحقق اهداف بیداری اسلامی با حضور زنان با توجه به ایران در ترویج و توسعه اسلام در جهان خواهیم پرداخت.

واژه‌های کلیدی: انقلاب اسلامی ایران، بیداری اسلامی، زنان، امام خمینی، کشورهای

اسلامی

انقلاب اسلامی ایران در عصر استیلائی اندیشه‌های لیبرالیستی و کمونیستی، در حالی که وقوع پیوسته که جهان داعیه پایان دوران و کارکرد مذهب و دین الهی را داشت و این تحول عظیم به عنوان یک الگوی عملی در مبارزه، پیروزی، ساختارسازی و تشکیل حکومت با رویکرد دینی توانست آثار و تأثیرات داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی را تجلی بخشد و در این میان انقلاب اسلامی به لحاظ ماهیت دین اسلام که فرامرزی، فراجغرافیایی و جهان شمول بوده است، دست دوستی و اتحاد را به سوی جهان اسلام و کشورهای عربی مسلمان دراز کرده است تا با ایجاد همگرایی در دنیا و بین مسلمانان اعم از شیعه و سنی گام‌های ارزنده‌ای را در زمینه سازی ایجاد امت واحده اسلامی و آزادسازی کشورها از یوغ بیگانگان و استبدادگران با رهبری امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب ایران اسلامی بردارد. پیروزی انقلاب در ایران یکی از مهم‌ترین حوادث قرن و به عنوان نقطه آغاز خیزش و تفکر اسلامی در قرن بیستم به شمار می‌رود، موجب ایجاد شور و خیزش در بین ملل مسلمان گردیده است که، آغاز دوره جدیدی از احیای مجدد اسلام را نوید می‌بخشد چرا که پیام و رسالت امام خمینی، پیام وحدت مسلمانان و یک پیام فراگیر و جهانی بود و اولین انقلابی بود که بر اساس اندیشه اسلامی بر ضد تمدن و فرهنگ تحمیلی غرب غرب و بر ضد نظام سیاسی و ساختار اجتماعی، و اقتصادی متأثر از آن رخ داد. به واقع پیروزی انقلاب اسلامی موجب ایجاد روند فراگیر در سراسر جهان شد که صرفاً مسلمان نبودند که چشم امید به آن داشتند بلکه دیگر ملل تحت ستم نیز در راستای الگوگیری از ویژگی الهام بخشی این انقلاب سیراب می‌شدند. امام خمینی در اوج پیروزی انقلاب اسلامی می‌فرماید: "مسئولان ما باید بدانند که انقلاب ما محدود به ایران نیست. انقلاب مردم ایران نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام به پرچمداری حضرت حجت (ع) است که خداوند بر همه مسلمانان جهان منت نهد." (صحیفه امام خمینی (ره)، ج ۲۱، ص ۳۲۷) و در جهت ضرورت انتقال تجربه‌های حاصل از انقلاب اسلامی برای بیداری کشورهای دیگر می‌گویند: "ما به تمام جهان تجربه‌هایمان را صادر می‌کنیم و نتیجه مبارزه و دفاع ستمگران را بدون کوچکترین چشم داشتی، به مبارزان راه حق انتقال می‌دهیم و مسلماً محصول صدور این تجربه‌ها، جز شکوفه‌های پیروزی و استقلال و پیاده شدن احکام اسلام برای ملت‌های دربند نیست. (همان، ج ۲۰، ص ۳۲۵) حاصل این اندیشه‌های گرانسنگ و والای امام خمینی این است که در ۲ دهه اخیر خیزش‌ها و انقلاب‌های غالباً اسلامی و همگرا در خاورمیانه، شمال آفریقا و مسلمانان در دیگر کشورهای جهان با الهام‌گیری از انقلاب ایران، سیاست و طرح خاورمیانه

بزرگ و برتری آمریکا در عرصه توسعه و پیشرفت را به مخاطره انداخته است و دولت مردان آمریکایی و غربی بدون هیچ پوششی نگرانی خود را از برپایی انقلاب اسلامی با مدل ایرانی بدنبال بیداری اسلامی در کشورهای تونس، لیبی، مصر، بحرین، امارات متحده عربی، عراق و... اعلام کرده اند. روزنامه وال استریت ژورنال، در گزارش مفصلی با عنوان "واکنش ایالات متحده تحت تاثیر وحشت از نفوذ فزاینده ایران" نوشت: "درحالیکه لیبی، بحرین و یمن متشنج هستند، کاخ سفید به حکومت اسلامی ایران چشم دوخته است." چنین خاویر سولانا، مسئول سابق هماهنگ کننده سیاست خارجی اتحادیه اروپا تصریح کرده است: "ایران برای نخستین بار، رهبری خاورمیانه را بدست گرفته است. ایران آنقدر برگ برنده در دست دارد که به یک قدرت درجه اول در جهان تبدیل شود." (کیهان، ۲۵ اردیبهشت، ۱۳۹۰) این سخنان حاکی از آن است که آمریکا و خصوصا مقامات صهیونیستی، انقلاب ایران را نگران کننده و عامل انسجام بخشی در کشورهای اسلامی می دانند و در خیزش های اخیر عامل باورمندی به اسلام را، بسیار پررنگ تر از ناتوی عربی که برای نابودی اسلام شکل گرفته بود، پندارند و زوال آن را تحت نمودهای اسلامی در بیداری اسلامی با الهام گیری از ایران شاهد باشند و دیگر شعار ایران هراسی و اسلام هراسی که بعد از ۱۱ سپتامبر برای ممانعت از گسترش قدرت نرم اسلام و ایران آغاز کرده بودند، با الهام بخشی و صدور انقلاب ایران رنگ باخته. برعکس تمام کشورهای اسلامی و حتی تمامی ملل در عرصه بین الملل از ایران به عنوان کشوری دارای نفوذ و ظرفیت های چند بعدی نام برده و خواستار ایجاد و گسترش روابط دیپلماتیک با آن هستند. در این بین از جمله آثار و برکات پیروزی انقلاب اسلامی، باز تعریف جایگاه زنان در شکل گیری انقلاب، پیروزی و حضور مستمر و مداوم در مراحل مختلف بعد از تشکیل ج.ا.ا است که در عرصه های مختلف متجلی گشته است و بواسطه این انقلاب، زن ایرانی تشخیص و منزلت ویژه ای را بر اساس آموزه های دین اسلام به منصفه ظهور رساند که الگویی ماندگار و توأم با ظرفیت الهام گیری برای جهانیان عینیت بخشیده است. بررسی چگونگی عملکرد زنان در انقلاب و نقش آن در بیداری اسلامی در ابعاد مختلف محور اصلی مقاله حاضر می باشد. نکته قابل توجه اینکه پیروی از اسلام و اطاعت از امام خمینی (ره) بعنوان داعیه دار حاکمیت اسلام، عامل اصلی دستیابی به این جایگاه می باشد.

ویژگی‌های انقلاب اسلامی ایران در حوزه زنان

طبق منابع موجود، ایفای نقش زنان ایران در عرصه‌های مختلف سیاسی-اجتماعی، برای اولین بار در جنبش تنباکو و مشروطه نمایان شد و در یک قرن اخیر نیز تداوم این حرکت با فراز و نشیب در تاریخ ایران به ثبت رسیده است.

تحول عظیمی که در ایران به عنوان پدیده‌ای غیر قابل باور برای صاحب‌نظران و پژوهشگران غرب و شرق در بهمن ۱۳۵۷ روی داد، از نمونه‌های بارز نقش تأثیرگذار زنان ایران است. انقلاب اسلامی همانند نقطه عطفی در تاریخ معاصر ایران، تحول سیاسی-اجتماعی عمیقی را در پی داشت که به تبع آن زنان نیز از این تحولات برکنار نبودند. نقش مستقیم و غیر مستقیم زنان در مراحل مختلف انقلاب اسلامی و چگونگی بررسی عملکرد نظام اسلامی به دلیل گستردگی موضوعات مطرح شده در حوزه زنان با توجه به مشکلات و موانع به وجود آمده در دهه اول پیروزی انقلاب، از جمله: جنگ تحمیلی و عدم تدوین برنامه توسعه کشور، نبود ساختارهای مناسب و کارآمد، فشارهای زیاد اقتصادی - اجتماعی با توجه به تحریم‌ها و تلاش در جهت ایجاد فشارهای داخلی و بین‌المللی در راستای نبود امنیت و برهم زدن ثبات و... توسط غرب، سختی کار بررسی را دو چندان می‌کند. اما از آنجا که انقلاب اسلامی بر مبنای عقیده و باور مندی به اسلام استوار بود، نظام اسلامی در این عرصه نیز با وجود تمام فشارهای مذکور، تلاش مضاعفی داشت. از جمله ویژگی‌های این انقلاب عظیم، نقش و سهم زنان در مراحل شکل‌گیری و تداوم آن اقدامات متقابل نظام اسلامی در حوزه زنان است که، موجب شده نظام اسلامی در مسیر حرکت به سوی وضعیت مطلوب قرار گیرد برخی از این ویژگی‌های عبارتند از:

۱. نگاه محوری اسلام به زنان در رشد، پویایی، سلامت و تعالی خانواده و اجتماع که حضور در تمامی عرصه‌ها را ممکن می‌سازد.

۲. نگرش متعالی رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام (ره) به زنان جهت حضور در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و...

۳. اطاعت زنان از رهنمودهای رهبر معظم انقلاب به عنوان یک تکلیف و مسئولیت شرعی، نه صرفاً حق حضور در اجتماع.

۴. حضور آگاهانه زنان در عرصه انقلاب اسلامی و بعد از پیروزی در همه اقشار به عنوان پیشتازان زدودن تفکر غربی که هدف آن در حوزه زنان، استفاده ابزاری و مسئولیت‌گریزی بود.

۵. هماهنگی فرهنگ غنی و کهن ایرانی که جایگاه ویژه، حرمت و ارزش بسیاری را برای زنان و خانواده قائل است با فرهنگ اسلامی.

۶. مشترک بودن آرمان عامه مردم مسلمان در دین و ایدئولوژی. در واقع؛ آنچه موجب بسیج توده‌ها شده بود، بر اساس باور دینی‌شان امری واجب جهت کنار زدن رژیم جائز می‌دانستند، نه صرفاً در راستای یک تحوّل اجتماعی به نام انقلاب.

۷. پشتیبانی ۹۸ درصد مردم از تفکر اسلامی بعد از پیروزی و تشکیل حکومت بر مبنای فقه شیعی که نیمی از آنان زنان بودند و تدوین قانون اساسی و برگزاری همه‌پرسی در کمتر از دو سال بعد از گذشت پیروزی انقلاب اسلامی.

۸. نقش زنان هم‌دوش با مردان در آستانه پیروزی، حین و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی.

۹. پذیرش حاکمیت گفتمان انقلابی - اسلامی از سوی زنان که موجب ایثارگری، گذشت و اعلام آمادگی جهت حضور مستقیم (پشتیبانی و تدارک) و غیر مستقیم (همسری و مادری) در عرصه‌های سرنوشت‌سازی مانند هشت سال دفاع مقدّس.

۱۰. پشتیبانی، حمایت و تشویق زنان از حضور همسران و فرزندان‌شان در عرصه‌های مختلف پیروزی و حفظ و حراست از ارزشهای اسلامی - انقلابی.

۱۱. ارزش‌گذاری زنان و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی - سیاسی بدون درآمد که در راستای حفظ و حراست از مرزهای عقیدتی و اسلامی، ضرورت و وجوب داشتند.

۱۲. نقش فرهنگی زنان در هنجارسازی و باورپذیری جامعه از نظام ولایی و تسری آن در بُعد تربیتی به اعضای خانواده به خصوص فرزندان.

۱۳. توجه خاص نظام اسلامی به آسیب‌ها و چالش‌ها و موانع (داخلی و خارجی) حوزه زنان و تلاش جهت رفع آن.

۱۴. وجود ساختارهای خاص در نظام ج.ا.ا. که بر اساس نظام ولایی شکل گرفته و علاوه بر مراکز رسمی مندرج در قانون اساسی و دیگر قوانین مورد قبول کشور، تشکیل نهادها و شوراهای زیر نظر مستقیم ولایت امر و کارکرد آنها در کنار سازمان‌های قانونی و رسمی تحت نظر سه قوه، نقش مؤثری در حیات، بالندگی، پویایی و تعالی جامعه اسلامی دارد. در حوزه زنان، شورای فرهنگی - اجتماعی زنان به عنوان یکی از شوراهای اقماری شورای عالی انقلاب فرهنگی، مصداق این نوع ساختار است که در عرصه سیاست‌گذاری ایفای نقش می‌کند.

تبیین مبانی نظری حوزه زنان

از جمله مبانی نظری در اندیشه‌های امام خمینی (ره)، لزوم توجه و عدم انحراف از اصولی است که در معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی و انسان‌شناسی بر پایه اسلام مد نظر است و بر پایه توحید بنا نهاده شده است. به تبع آن در بحث پیرامون زنان نیز به دلیل وجه مشترک انسانیت، هویت و ماهیت انسانی زن و مرد، این اصول قابل تعمیم است؛ چرا که در نظر اسلام، ماهیت و خمیرمایه اصلی انسانها مشترک است و به دلیل مشیت و اراده الهی برای ایفای نقشها و تکالیف متفاوت، انسان در قالب دو جنس زن و مرد آفریده شده‌اند تا در کنار تکالیف متفاوت، در راستای هدف واحد برای تحقق نظام احسن خلقت قدم بردارند. بر این اساس است که تدوین نظام حقوقی زن در اسلام و نگاه نظام‌مند به تکلیف و حقوق او، در لابه‌لای قوانین اسلامی تبلور می‌یابد.

بررسی حقوق و آزادی زن بدون نگاه ریشه‌ای به چگونگی تکلیف انسانی و اسلامی او، تجلی‌بخش جاهلیت مدرن غربی به زن است که به بهانه آزادی و حقوق آنان، تمامی عواطف و خواسته‌های شایسته و مسئولیتهای زن را از دوش او کنار زده و فریاد برای احقاق حقوق در سرلوحه تمامی اهداف قرار گرفته است. در نظر نگارنده، پرهیز از افراط و تفریط و نگاه متعادل بر اساس موازین اسلامی (آینده انقلاب اسلامی، ص ۲۱۶)، نجات‌بخش زنان در عرصه انجام تکلیف و احقاق حقوق در هر عصر و مقطعی است؛ زیرا در انسان‌شناسی از منظر اسلام است که زنان نیز جایگاه انسانی (جاعل فی الارض خلیفه) را به جهت ادای تکلیف، وظیفه خود می‌دانند. تحقق این مهم بر اساس اندیشه‌های امام خمینی (ره) و در آثار شهید مطهری به اجمال عبارتند از:

۱. تلازم حق و تکلیف؛ (بیست گفتار، ص ۵۹)
 ۲. توجه به مقام انسانی زن در قرآن؛ نظام حقوقی زن در اسلام، ص ۱۲۰-۱۱۶)
 ۳. وابستگی آزادی اجتماعی به آزادی معنوی؛ (آزادی معنوی، ص ۲۰-۱۵)
 ۴. تفاوت‌های زن و مرد و تأثیر آن در پذیرش نقشهای متفاوت؛ (نظام حقوقی زن در اسلام، ص ۱۷۲-۱۵۷)
 ۵. ویژگی انطباق اسلام با مقتضیات زمان و مکان. (همان، ص ۸۷)
 ۶. نقش مستقیم و غیر مستقیم زن در تاریخ. (حماسه حسینی، ج ۱، ص ۳۷۳)
 ۷. توجه به الگوهای اسلامی در ابعاد مختلف فعالیت‌ها و مشارکت زنان در اجتماع.
 ۸. حاکمیت روح اسلام در تمامی ابعاد سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و توسعه.
- لازمه تحقق این اصول در ساختارمندی و پیمودن مسیر صحیح در بعد از انقلاب در حوزه زنان، عنایت به اصول مختلف قانون اساسی کشور است؛ به خصوص اصل بیستم

در بهره‌مند بودن یکسان زنان و مردان تحت لوای قانون بدین شرح است: «همه افراد ملت اعم از زن و مرد یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی یا رعایت موازین اسلامی برخوردارند».

چهار چوب مشارکت سیاسی زنان در اسلام

زن در نظام اسلامی (نظام شناختی، حقوقی و ارزشی) جایگاهی، همانند مرد دارد، آیات قرآن کریم و احادیث سنت شریف که تواتر معنوی دارند گواه بر این حقیقت هستند. (مشارکت سیاسی زنان در اسلام، ص ۲۲) قرآن کریم، اصول کلی دیدگاه اسلام را نسبت به زن بیان فرموده و سنت شریف در صدها روایت، با توضیح اصول مذکور، جای هیچگونه تردیدی را باقی نمی‌گذارد که زن از لحاظ کرامت، شایستگی و حقوق همسنگ با مرد است. (همان، ص ۲۷) مقامی که اسلام برای زن به موازات مرد، در تمام مشترکات طبیعی و توانایی‌ها، مقرر داشته است این امکان را به زن می‌دهد تا در حدود احترام به تکالیف شرعی در فعالیت سیاسی وارد شود. بدون شک زن مسلمان، همگام با مرد مسلمان، مسئولیت امر به معروف و نهی از منکر و اهتمام به امور مسلمانان جامعه اسلامی را بر دوش دارد. شارع، زن را در مقابل حوادث جامعه، بی طرف و خنثی قرار نداده است، و توصیه‌های کتاب و سنت در این زمینه، مرد و زن را در بر می‌گیرد و اختصاص به مردان ندارد. (همان، ص ۳۶)

حدیث نبوی مشهور که فرمود: "من أصبح و امسی و لم یهتّم بامور المسلمین فلیس منها" (اصول کافی، ج ۲، ص ۱۶۳) و آیه شریفه ای می‌فرماید: "مردان مؤمن و زنان مؤمن دوستان یکدیگرند و به نیکی فرمان می‌دهند و از ناشایست باز می‌دارند و نماز می‌گذارند و زکات می‌دهند و از خدا و پیامبرش فرمانبرداری می‌کنند." (توبه، آیه ۱۷۱) طبق نظر آیت الله "محمد مهدی شمس الدین"، این ادله - و دیگر مضامین مشابه در کتاب و سنت - زن و مرد را در ادای تکلیف و قبول مسئولیت‌های سیاسی در برمی‌گیرد. بعد از آنکه روشن شد که زن - به مقتضای اصل آفرینش و سرشت خویش - از صلاحیت کامل برخوردار است این ادله ثابت می‌کند که او برای اهتمام عملی به امور عمومی اجتماع و امت، صلاحیت و شایستگی دارد، زن می‌تواند به شناسایی نیازهای جامعه و امت پردازد و اعمال دولت و سیاستمداران و مواضعشان را، در پرتو آشنایی با نیازهای جامعه و امت، زیر نظر بگیرد و در موافقت، مخالفت یا انتقاد به آن عملکردها، ابراز عقیده نماید و برای برآوردن نیازها و حل مشکلات، تلاش کند. (همان، ص ۳۷-۳۶) زن در عرصه فعالیت‌های اجتماعی - سیاسی در عصر پیامبر (ص)، موجودی منفی یا مهره‌ای متروک نبوده و نقش او منحصر به پذیرش دعوت نمی‌شده است بلکه زنان بسیاری در قبول دعوت

پیامبر و تلاش در راه آن نقش موثری داشته‌اند، شکنجه‌ها تحمل کرده‌اند و برای حفظ عقیده خویش جلای وطن - هجرت - نموده‌اند، به رزمندگان یاری رساندند و به هنگام ضرورت مستقیماً در جبهه نبرد شرکت یافتند، با پیامبر (ص) بیعت نمودند و نمونه بارز این زنان حضرت زهرا (س) است که در تمامی دوران زندگی خود در عرصه‌های مختلف مبارزه، دفاع، جهاد، هجرت و نهایتاً شهادت در راه احیای ارزش‌های دینی، به عنوان الگوی زن مسلمان تجلی پیدا می‌کند. (همان، ص ۳۸)

بازخوانی حضور زنان در انقلاب و برهم ریختگی معیارهای جامعه شناسان

شهید مطهری با باورمندی بر منطق متعادل اسلام پیرامون مشارکتهای سیاسی - اجتماعی، چگونگی حضور زنان در پیروزی انقلاب اسلامی ایران را اینگونه تبیین و تحلیل می‌نماید: " اتفاقاً یکی از جنبه‌های جالب و حیرت انگیز انقلاب اسلامی ایران که می‌داند انقلابی است که معیارهای جامعه شناسان را در هم ریخته و معادلات آنها را بهم زده است. (همین مسئله است) یعنی انقلابی با ویژگی‌هایی در جامعه‌ای پیدا شده، که از نظر آنها که برای خودشان معیارهایی دارند غیر قابل پیش بینی و غیر قابل سنجش بوده است. در غرب این تبلیغ زیاد شده است به طوری که برای خود آنها باور آمده است که زن در جامعه اسلامی از حقوق محروم بوده و هست و زنها عنصرهایی ناراضی در میان مسلمانان هستند و بنابراین اگر به آنها عرضه شود که انقلابی در جهت اسلامی می‌خواهد پیدا شود، انقلابی که می‌خواهد خواهان برقراری ارزشهای اسلامی باشد، آنها حتماً در جبهه مخالف شرکت خواهند کرد، چون بر اساس فرضیه آنها زنها از اسلام و از جامعه‌ای که با معیارهای اسلامی اداره شود ناراضی‌اند، بنابراین در این انقلاب شرکت نخواهند کرد. ولی در عمل زنها نه تنها شرکت کردند، بلکه اگر آنها شرکت نمی‌کردند این خود واقعیتی است که این انقلاب به ثمر نمی‌رسید، چون زنان نه فقط شرکت مستقیمشان موثر بود، بلکه تاثیر شرکت غیر مستقیمشان (یعنی تاثیری که روی شوهران، فرزندان، پدران و برادرانشان داشتند) از تاثیر مستقیم خودشان کمتر نبود و این خود یک مسئله فوق العاده است. (آینده انقلاب اسلامی، ص ۲۱۰)

جایگاه و نقش زنان در انقلاب اسلامی

اندیشه امام خمینی موجب ظهور ویژگی‌های اسلام سیاسی در جهان بود و بعد از پیروزی انقلاب، امام برای تمام اقشار جامعه اعم از زن و مرد به جهت مشارکت سیاسی، سهم و نقشی قائل بود و مفروض اصلی نظریه‌های سکولار مبنی بر عدم تاثیر دین در تحولات بین‌المللی را باطل و مردود اعلام کرد. بر این اساس در نظر ایشان در تحولات اجتماعی دین نقش اساسی و مبنایی یافت. بررسی ماهیت انقلاب اسلامی و دیدگاه‌های امام خمینی پیرامون تأثیرگذاری، و تأثیرپذیری کشورهای اسلامی از سیاستها و عملکرد ایران نشان می‌دهد که، مسلماً شاخص‌ها و مؤلفه‌های فکری، اعتقادی و نظری طرح شده در انقلاب نشان از ایجاد تغییراتی در عرصه‌های علمی در حال حاضر و در آینده منجر به تولید ادبیات جدیدی در روابط بین‌الملل می‌باشد. در این بین نقش مردم در عرصه تاثیر گذاری بر تصمیمات دولتها از جمله مولفه‌های بسیار اصلی است و بر این اساس زنان که تقریباً نیمی از همه جوامع بشری را در کشورهای مختلف تشکیل می‌دهند، بر اساس دیدگاه امام خمینی نقش مستقیم و غیر مستقیم تأثیرگذاری بر سرنوشت ملت‌ها در جامعه بشری دارند نقش و سهم آنان در تحولات جوامع از مردان کمتر نیست. چون عرصه تکلیف برای دفاع از اسلام و میهن اسلامی برای زنان و مردان علی‌السویه است. ایشان می‌فرمایند: "نهضت اسلامی به برکت اسلام چنان تحوّل در نفوس زن و مرد جامعه بوجود آورد که شما ملت شریف دیدید که زن‌های محترم متعهد ایران پیشاپیش مردان به میدان رفته و سد عظیم شاهنشاهی را در هم شکستند و ما همه مرهون قیام و اقدام آنها هستیم. (تبیان، دفتر هشتم، ص ۱۶۴) ایشان در پیش قدم بودن زنان بر مردان در نهضت می‌فرمایند: "شما بانوان اثبات کردید که در صف جلو هستید، شما اثبات کردید که مقدم بر مردها هستید. مردها از شما الهام گرفتند، مردهای ایران از مخدرات ایران، از بانوان ایران عبرت و تعلیم گرفتند." (همان، ص ۱۶۷) ایشان در مورد تشویق زنان و الگو بودن زنان برای همسران و مردان در جامعه می‌فرمایند: "بنابراین پیشقدم شدن - زنان- در همه مسایل من جمله مسایل دفاع، جهاد، کمک کردن به جبهه‌ها، مسایل وارد شدن در هر طریقه‌ای اسباب این می‌شود که مردها هم بیشتر وارد بشوند، مردها هم قویتر بشوند." (همان، ص ۱۷۵) "ما همگی مرهون شجاعت شما زنان شیردل هستیم. چه افتخاری بالاتر از این که زنان بزرگوار ما در مقابل رژیم ستمکار سابق و پس از سرکوبی آن، در مقابل ابرقدرت‌ها و وابستگان آنان در صف اول، ایستادگی و مقاومتی از خود نشان دادند که در هیچ عصری چنین مقاومت و شجاعتی از مردان ثبت نشده است." (همان، ص ۱۸۴) امام خمینی (ره) در تبیین نقش زنان در تحولات و بیداری جوامع و دفاع از

۱۰۵

دو فصلنامه مطالعات
بیداری اسلامی

حضور زنان در انقلاب اسلامی ایران و تاثیر آن بر بیداری اسلامی

اسلام علاوه بر زنان مسلمان ایران، جامعه زنان را در راستای ایفای نقش موثر الهی خود اینگونه مورد خطاب قرار می دهند: "امید آن است که جامعه زنان، از غفلت و خواب مصنوعی که از جانب چپاولگران بر آنان تحمیل شده است، برخیزند و همگان دوش به دوش هم به داد بازی خوردگان برسند. و زن را به مقام والای خود، هدایت کنند و امید است که زنان سایر کشورهای اسلامی، از تحول معجزه آسایی که برای زنان ایران در اثر انقلاب بزرگ اسلامی حاصل شد، عبرت گرفته و بکوشند تا جامعه خود را اصلاح نمایند و کشورهای خود را به آزادی و استقلال برسانند." (همان، ص ۶۸) "نقش زنان در عالم از ویژگیهای خاص برخوردار است. صلاح و فساد یک جامعه از صلاح و فساد زنان در آن جامعه سرچشمه می گیرد. زن یکتا موجودی است که می تواند از دامن خود افرادی به جامعه تحویل دهد که از برکاتشان یک جامعه، بلکه جامعه ها، به استقامت و ارزش های والای انسانی کشیده شوند و می تواند بالعکس آن باشد." (همان، ص ۶۸) جهت دستیابی به شاخصه ها و مولفه های حضور زنان در انقلاب و الگو بودن برای زنان مسلمان و دیگر کشورها بر اساس احصاء به عمل آمده از فرمایشات امام (ره) در سخنرانی ها، بیانیه ها و کتب مختلف ایشان این موارد بدست خواهد آمد.

شاخصهای بانوان مسلمان برای حفظ، تداوم و شکوفایی نهضت اسلامی

- ۱- وحدت کلمه و هوشیاری در جهت شکوفایی نهضت و خنثی کردن توطئه ها.
- ۲- بیداری و استقامت در جهت حفظ خون شهدا.
- ۳- بهره گیری از نمادهای دینی مانند مساجد و اجتماعات مذهبی.
- ۴- پاسداری از نهضت اسلامی بعنوان امانت الهی.
- ۵- احساس مسئولیت در قبال تربیت فرزندان و حفظ حریم خانواده.
- ۶- دخالت مستقیم در سیاست در عرصه های ضروری و مقاطع مختلف.
- ۷- پرهیز از روی آوردن به غرب و و دیدگاه های روشنفکرانه که به شی گیری و ابزار انگاری زنان می انجامد. (دیدگاه فمینیستی و)
- ۸- شناخت جایگاه ویژه زنان بعنوان پشتوانه و بیمه کنندگان انقلاب اسلامی.
- ۹- پایداری در راه کوبیدن ستمکاران و دفاع از حق.
- ۱۰- پشتیبانی از اسلام عزیز و ارزشهای شکوفا شده در نتیجه قیام مردم مسلمان.
- ۱۱- پرداختن به فعالیت اجتماعی با حفظ کلیه ارزشهای اسلامی با محوریت عفاف و حجاب.
- ۱۲- تاسی به الگوهای بی بدیل اسلامی و قرآنی مانند حضرت زهرا(س)، حضرت زینب (س)، حضرت خدیجه (س) و

شاخصه های پیشقدم بودن زنان در نهضت اسلامی ایران

- ۱- شجاعت و ایستادگی در مقابل رژیم غاصب و ستمگر.
- ۲- دخالت در مسایل سیاسی.
- ۳- توجه به سرنوشت ملت و کشور.
- ۴- احساس وظیفه و بیداری در مقابل ظلم و کفر.
- ۵- حرکت پیشاپیش از مردان در میدان مبارزه و شکستن سد عظیم شاهنشاهی.
- ۶- همراه کردن کودکان و همسران.
- ۷- کنار گذاشتن ترس در دفاع از اسلام.
- ۸- تحول در اخلاق اجتماعی و فردی.
- ۹- رهبری کردن نهضت با پیشگامی در مبارزه.
- ۱۰- ایستادگی و جان فشانی کردن.
- ۱۱- آغاز نهضت و اقدام به قیام (حرکت و آمدن به خیابان‌ها) و فریاد برآوردن و شرکت در تظاهرات.
- ۱۲- تبلور قدرت ایمان دور تجلی شهادت و ایثار در دفاع از ارزشهای اسلامی و انقلابی.

مدل تجویزی امام خمینی (ره) برای زن مسلمان در بنای جامعه اسلامی

- ۱- بیداری و کنار زدن غفلت در راستای زدودن فساد، اصلاح و دستیابی به آزادی و استقلال طبق قانون اسلام.
- ۲- تلاش در جهت ارتقای مقام انسانی در جامعه بر اساس آموزه های اسلامی در همه شئون.
- ۳- ایفای نقش اساسی در شکل گیری و پیروزی نهضت اسلامی.
- ۴- قیام برای ساخت کشور.
- ۵- دخالت در سیاست بعنوان ایفای تکلیف الهی و ملی.
- ۶- شرکت در ساختارسازی نظام و اسلام (شرکت در انتخابات و...) به جهت تصمیم گیری برای ساخت کشور.
- ۷- بسیج و همدوشی و تلاش برای سازندگی و اظهار نظر در مسایل اجتماعی.
- ۸- ایفای وظیفه اسلامی خرد و کلان در عرصه اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی با حفظ عفاف در راه تعالی اسلام و مقاصد قرآن کریم.
- ۹- تلاش در جهت تهذیب و تقوا، علم آموزی، تبلیغ، تعلیم و تربیت در محیط اجتماع.

۱۰- ارتقا بخشی روحیه مطالبه گری از مسئولین.

۱۱- تکلیف محوری و مسؤلیت پذیری.

چرایی صدور انقلاب در حوزه زنان

بر اساس قرآن کریم و به حکم آیه: "ان هذه امتکم امه واحده و انا ربکم فاعبدونی" که خداوند می فرماید: "همه مسلمانان یک امت اند." "دولت ج.ا.ا بر اساس دیدگاه رهبر کبیر انقلاب، خود را شرعاً و قانوناً موظف به بشری برای ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی و مسلمانان در جهان و حمایت از مستضعفان می داند (اصل ۱۵۴ ق.ا) و صدور انقلاب را در راستای این فرمایش امام خمینی (ره) که می فرمودند: "ما که نهضت کردیم برای اسلام نهضت کردیم نهضت برای اسلام نمی تواند محصور باشد در یک کشور، نمی تواند محصور باشد حتی در کشورهای اسلامی (تبیان، دفتر ششم و نوزدهم) صراحت لهجه امام از همان اولین روزهای پیروزی انقلاب در راستای انتقال تجارب و و الگوی انقلاب اسلامی به تمامی جهان نشأت گرفته از ماهیت اسلامی است که جهان شمول است و امام خمینی (ره) نیز در راستای تکلیف الهی خود به عنوان رهبر تمام مسلمانان و پیشتاز در ساختار سازی حکومت اسلامی در عصر تبلور و تجلی سکولاریسم با قدرت الهی خود می فرماید: "ما انقلابمان را به تمام جهان صادر می کنیم چرا که انقلاب ما اسلامی است." (صحیفه نور، ج ۲، ص ۱۴۸) ضرورت ترویج و نشر الگوی انقلاب اسلامی در ابعاد مختلف و خصوصاً در حوزه زنان بدلیل اینکه نیمی از جمعیت کشورها را زنان تشکیل می دهند، امروزه ضروری بنظر می آید و از سویی زنان در این عصر در نتیجه ایدئولوژی غرب و شرق که ماحصل آن دیدگاه های فمینیستی می باشد، بیشتر از مردان متضرر شده اند و بر اساس اعتراف اندیشمندان غربی امروزه سازمان ها، جنبش ها، احزاب و گروه های مدعی احقاق حقوق زنان نه تنها نتوانسته اند حقی را ابقاء کنند بلکه زنان در گذشته بر اساس فرموده شهید مطهری از حق اولیه خود در جاهلیت اولی محروم بوده اند و زنده به گور می شدند و امروز از حق زن بودن محروم می شوند و باید بر اساس الگوهای غربی از ماهیت و نیازهای فطری و غریزی زنانه خود، خود را تهی کنند تا بتوانند آزاد باشند و یا زنی مدرن در عصر مدرنیته باشند. براساس مطالب پیشگفته که جایگاه زن در پیشتازی در ایجاد تحول، شکل گیری انقلاب اسلامی در ایران، پیروزی و حراست از مرزهای اسلامی نقشی مهمتر از مردان دارد، چرا که آنان هم خود حضور مستقیم در عرصه های مختلف داشته اند و هم در ترغیب همسران، فرزندان و جوانان خود همچون الگوی اصیل و جاویدان مانند حضرت زهرا (س) و حضرت زینب (س) در مقاطع مختلف نقش آفرین بوده اند لذاست که امروزه در نظام ج.ا.ا ما شاهد عملکرد

۱۰۸
دو فصلنامه مطالعات
بیداری اسلامی

سال اول، شماره اول، بهار و تابستان، ۱۳۹۱

بانوانی هستیم که با الگوگیری از الگوهای صدر اسلام، خود الهام بخش و تجسم عینی یک زن مسلمان در ایفای نقش در پاسداری و ترویج اسلام هستند و همانگونه که امام خمینی در دفاع از بلاد مسلمین و حد و مرزهای آن تحت سلطه دشمن، می فرماید: "اگر بلاد مسلمین و یا حد و مرزهای آن تحت سلطه دشمن قرار گیرد بطوری که خوف آن رود که بیضه اسلام و مجتمع اسلامی از بین برود، بر همه واجب است به هر وسیله‌ای که ممکن است از قبیل بذل مال و جان از کیان و عظمت اسلام دفاع نمایند. (تحریر الوسیله، ج ۲، مساله ۱۱ از بخش دفاع) از مرزها و بلاد اسلامی با بذل جان خود، جان جوانان و همسرانشان در عرصه های نبرد کفر علیه اسلام دفاع می کنند.

مروری بر عملکرد بانوی انقلابی ایران، خانم طاهره دباغ

ایشان با الگو گیری از الگوهای جاودانه بشریت، حضرت صدیقه کبری (س)، هم در سال‌های مبارزه قبل از انقلاب و هم سال‌های نخست پس از انقلاب یار قدیمی انقلاب و امام راحل است. خاطرات او در زندانهای ساواک، دوران آموزش‌های چریکی در لبنان و سوریه، هوشیاری او در حراست از امام در نوفل لوشاتو، نطقهای بی پروای او به نمایندگی از مردم تهران در مجلس شورای اسلامی دوره پنجم، و فعالیت او در "جمعیت زنان مسلمان"، الگویی برای زنان مسلمان و دختران جوان در داخل و خارج می باشد. (خبرگزاری ج.ا.ا، ۹۰/۱۱/۱۲) الگو بودن چنین زنانی در ایران که تنها بانوی دارنده نشان و درجه ایثار می باشد و می گوید باید به خود بنازیم و بر دشمنان بتازیم زیرا ماییم که چهره زن مسلمان را برای دنیا بازتعریف کرده ایم، تجلی بخش حماسه آفرینی تاریخی دخت گرامی امیرالمومنین علی (ع) است که در راستای قیام علیه ظلم و جور از مدینه تا کربلا و از کربلا تا بی نهایت تاریخ شوق آفرین و الگویی جاودانی است که با حفظ عفاف و موازین اسلامی در مقابله، جهاد، اسارت، سخنرانی و دفاع از ولایت و سرپرستی یتیمان و پرچمداری کاروان بر تمامی مردان عصر خود سبقت گرفت. جاودانی نقش زن مسلمان را تبلور بخشید. چه زیباست اینگونه جاودان زیستن که جاودانی و هستی بخشی به بشریت را موجب و پاسداری می نماید، همانگونه که بعد از گذشت ۱۴۰۰ سال، خانم دباغ در پاسخ به چگونگی وظیفه زنان در این زمان، می فرماید: " با توجه به اینکه دشمنان برای بلعیدن اساس انقلاب ما دهان گشوده اند و هر روز به طریقی ما را تهدید می کنند، مثلا به تخریب رهبری و یا ترور دانشمندان همت دارند، ما شرعا و عرفا تکلیف داریم که برای نگهداری از انقلابمان که تا ظهور امام زمان (عج) امانتی در دست ماست از خیلی از داشته‌هایمان مثل تشریفات و مادیات بگذریم و از لبهای جام زهر نوشیده امام، دست ناقص شده رهبر معظم انقلاب، خون به زمین ریخته شده جوانان و زجر

جانبازان جنگ تحمیلی که با ما سخن می گویند و تکلیفمان را بروشنی و با صدای بلند برایمان بازگو می کنند، پاسداری کنیم. (همان) الگوی عینی پیام رسانی زنان در انقلاب اسلامی یکی از مهم ترین طرق صدور انقلاب مانند صدر اسلام است. الهام بخشی این شیوه در ابتدای پیروزی اسلامی ایران در عملکرد امام راحل با اعزام شخصیت های علمی و دینی به کشور شوروی مقارن با دوره فروپاشی انجام پذیرفت و در این پیام رسانی نیز در معیت عالم عظام حضرت آیت الله جواد ی آملی و همراهان برای پیام رسانی انقلاب اسلامی ایران، سرکار خانم طاهره دباغ در گروه اعزامی بعنوان نماینده زنان ایران اسلامی و برگزیده امام خمینی حضور داشتند و این مرحله نیز در تکمیل رسالت های قبلی و بعدی ایشان عرصه ای سرنوشت ساز و جاودانه در کارنامه نظام ج.ا.ا می باشد که بازگو کننده نگاه متعالی اسلام به زن در کنار مردان در مشارکتهای سیاسی - اجتماعی، دفاع و ترویج اسلام عزیز می باشد و علی رغم کهولت سن هیچگونه دریغی از تبلیغ و شرکت در محافل سخنرانی و بازگویی مراحل مبارزاتی ندارند.

چگونگی نشر و صدور انقلاب در حوزه زنان

بر مبنای مطالب پیشگفته از منظر امام خمینی، سکاندار تشکیل حکومت اسلامی، لزوم صدور انقلاب بدیهی و انتخاب بهترین شیوه های دفاع برای انقلاب نوپای ایران در سال ۵۷ ضروری بوده است و محدود کردن انقلاب الهی که همچون انفجاری در روشنایی بخشی به جهان می توانست نقش داشته باشد، در ایران مردود است. لذاست برترین شیوه ها برای نشر و انتشار (صدور) این رسالت عظیم الهی یعنی ابلاغ پیام انقلاب (اهداف، ارزشها، عملکردها) در همه حوزه ها و خصوصا با تاکیدات حضرت امام خمینی (ره) بر نقش پیشتازی زنان باید پیموده می شد. نقش آفرینی زنان در انقلاب اسلامی در مقاطع شکل گیری انقلاب و مبارزات قبل از آن که نمونه ای از آن بازگو شد و حضور فعال، عیفانه و متعهدانه آن در طی مراحل مختلف انقلاب به همراه کودکانی که در بغل داشتند و همسرانی که همجوار آنان در مبارزه بودند و استمرار حضور آنان در مقاطع حساس و تثبیت نظام اسلامی و حفظ دستاوردها و ارزشها مانند هشت سال دفاع مقدس که در آن زنان بطور مستقیم و غیر مستقیم در آن شرکت فعال و مؤثر داشتند. در طی تظاهرات و بزرگداشت ایام الله و پیشتاز بودن آنان در مرحله سازندگی و درخشندگی ایران اسلام و رشد و توسعه علمی، فرهنگی، سیاسی و از همه مهمتر ایفای نقش زنان در ایران اسلامی در مراکز، دستگاه ها و سازمان هایی که در نتیجه تغییرات ساختاری بعد از انقلاب شکل گرفته بود مانند شورای فرهنگی - اجتماعی زنان، مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، کمیسیون امور بانوان در تمامی استانها و بطور کلی در تمام مراکز

که بخشی ویژه جهت برنامه ریزی امور بانوان در دستگاهها تدارک دیده شده بود و خصوصا حضور پر تلاش زنان در عرصه های علمی در مراکز آموزش عالی که بیش از ۶۰ درصد را دختران جوان مشغول علم آموزی در طی مراحل رشد و پیشرفت خود و در نهایت ایران اسلامی بودند و از همه مهمتر زنان مسلمان ایرانی در برتری بخشی به نقش مادری و همسری و تربیت فرزندان برای به رشد و پیشرفت رساندن جامعه اسلامی تلاش پیگیر، مستمر و بسترسازی برای عصر ظهور، ایفا نمایند. بنابراین به نظر می رسد برای صدور انقلاب در غالب الگویی که دیگر کشورها بتوانند به آن در پیمودن مسیر مبارزه و دفاع، نظام سازی، سازندگی، رشد و پیشرفت تمسک جویند، هدف ۳ سویه است:

۱- محصور نشدن انقلاب در داخل مرزهای داخلی که با ماهیت انقلاب اسلامی که منشأ گرفته از پیام فرامرزی و جهان شمول اسلام است، مغایرت دارد.

۲- انجام تکلیفی الهی که انتقال و ابلاغ پیام است برای دیگر مسلمانان.

۳- شیوه و تاکتیکی بر علیه دشمنان کشورهای تحت ظلم در تمامی جهان خصوصا مسلمانان.

همان گونه که امام راحل (ره) فرمودند: "ما باید در صدور انقلابمان به جهان کوشش کنیم زیرا اسلام بین کشورهای مسلمان فرقی قائل نمی باشد و پشتیبان تمام مستضعفین جهان است. از طرفی، تمام قدرتها و ابر قدرتها کمر به نابودیمان بسته اند و اگر ما در بسته بمانیم قطعا با شکست مواجه خواهیم شد." (تبیان، دفتر ششم، ص ۱۹) همچنین امام (ره)، پیرامون تحمیل جنگ طی ۸ سال به ایران می فرمایند که، این جنگ به دلیل محدود و محصور کردن انقلاب است: ".... اما مقصودشان این است که اسلام را در همین ایران محبوس کند و من امیدوارم که در این معنا هم ان شاء الله موفق نشوند و ما موظفیم که اسلام را همه جای دنیا معرفی کنیم." (همان، ص ۳۵) در صورتیکه ایران اسلامی موفق به ارائه یک الگوی موفق و کارآمد یا کارگر موثر و در مسیر حفظ ارزشهای اسلامی در ابعاد فردی، خانوادگی و مشارکتهای سیاسی - اجتماعی و فعالیتها فرهنگی، علمی، آموزشی، ورزشی، هنری و ... را از زن مسلمان ارائه دهد، توانسته است بهترین شیوه صدور انقلاب را جهت تبلیغ اسلام راستین به انجام رساند و از سویی دیگر مشکل جوامع اسلامی را که دولتهای آنان در مقابل ملت و وابسته به بیگانگان هستند را با الگوگیری از نظام اسلامی که دولت و ملت در کنار هم برای بهبودی وضعیت کشور تلاش می کنند ایران را به عنوان الگوی مناسب جهت آشتی دولتها در جوامع اسلامی با ملت مسلمان قرار دهند و با همبستگی و همگرایی کشورهای مسلمان در منطقه و در جهان، تئوری تشکیل امت اسلامی را تا حدی نزدیکتر و تقریب به اذهان و عملیاتی نمایند و مهمترین

حاصل آن این است که مبارزه، دفاع و بیرون راندن ابرقدرتها از ممالک اسلامی را می‌تواند به انجام رساند. ماحصل این بحث اینکه در این راستا موفقیت در ارزیابی یک الگو به عنوان یکی از اهداف اصلی با توجه به موقعیت استراتژیک کشور ایران نشر و انتشار انقلاب را به صورت واقعی یعنی احیا و گسترش ارزش‌ها و اصول آن را در قالب تجربه‌های سیاسی - اجتماعی و اقتصادی نوین امکان پذیر می‌سازد. (ریشه‌ها و زمینه‌های انقلاب اسلامی، رحیم عیوضی، ص ۲۶۹) و واقعیت عینی اینکه زنان حداقل نیمی از جمعیت هر کشور را تشکیل می‌دهند. به تبع این هدف می‌تواند ایفا کننده نقش اساسی در کشورهای خود باشند و امید است که این فرمایش حضرت امام (ره) را زنان مسلمان ایران و به تبع آن زنان مسلمان در کشورهای منطقه و در عرصه بین الملل عینیت بخش باشند که فرمودند: " ما می‌خواهیم یک الگویی از اسلام در عالم ولو الگوی ناقصی باشد، نشان بدهیم که همه عقلای عالم نیز از آنهایی که جنایتکاران بالذات هستند و همه ملتهای مظلوم بفهمند که اسلام چه چیزی آورده و می‌خواهد چه بکند در دنیا و شما دولتهای خلیج و غیر خلیج کوشش دارید به اینکه این اسلام را نگذارید از ایران یک قدم بیرون بگذارد و..... " (صدور انقلاب از دیدگاه امام خمینی (ره)، ص ۲۵)

ایران اسلامی پیشرو در ترویج و توسعه اسلام در جهان

ایرانیان بعد از پیروزی اسلام در گسترش آن نقش اساسی داشته است. بنابراین استاد مطهری: "خدمت یک قوم به یک دین این است که نیروهای مادی و معنوی خود، ذوق و استعداد، فکر و ابتکار خود را در اختیار آن قرار دهد و در آن خلوص نیت داشته باشد." (مطهری، خدمات متقابل اسلام و ایران، ص ۳۲۳) براساس تحقیقات گسترده ایشان، ایرانیان بیشتر از هر ملتی نیروهای خود را در اختیار اسلام قرار داده است و بیشتر از هر ملتی اخلاص و صمیمیت از خود نشان داده است. (همان، ص ۳۲۳) از این جهت ایشان هیچ ملتی را مشابه و همپای ایران نمی‌داند. در ارتباط با چگونگی می‌گوید: "ایرانیان شاهکارهای خود را در راه خدمت به اسلام به وجود آورده‌اند و جز نیروی عشق و ایمان نیروی دیگری قادر نیست شاهکار خلق کند و در حقیقت این اسلام بود که استعداد ایرانی را تحریک کرد و در او روح تازه‌ای دمید و او را هیجان آورد، اگر نه، چرا ایرانیان این همت را در راه کیش پیشین خویش بروز نداده‌اند و این همان خدمت تمدن کهن ایرانی به تمدن جوان اسلامی است." (همان، ص ۳۲۴)

او طرح همبستگی دین و سیاست را برای دو جبهه لازم می‌دانست، جبهه استبداد داخلی و جبهه استعمار خارجی. او تلاش در بیدار سازی شعور مذهبی مسلمانان برای مبارزه با استبداد و استعمار داشت و برای او این برنامه نسبت به هر برنامه اصلاحی

دیگر حق تقدم داشت. چرا که او عملکرد عمال استعمار را در جدایی دین از سیاست در ترکیه، ایران و..... بررسی کرده بود و نسبت به آن اظهار نگرانی زیادی را می نمود. (مطهری، نهضت اسلامی در صد سال اخیر، ص ۳۶ - ۱۶) بدلیل این ویژگی دردشناسی و ارائه راههای علاج بود که سید در میان شخصیت‌های اصلاح گر و بیدارساز مانند عبده، کواکبی، اقبال و در کشورهای اسلامی بین مسلمانان شیعه و سنی بعنوان پیشرو در بیداری سازی اسلامی پذیرفته شده است.

ارتباط فیما بین ملت‌های خاورمیانه و شمال آفریقا با امام خمینی زمینه ساز بیداری اسلامی

امروزه بی شک یکی از حوادث مهم و تاثیرگذار در تاریخ معاصر جهان و در عرصه روابط بین الملل تحولاتی است که در کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در حال رخ دادن می باشد. بعد از گذشت حدود یک سال و اندی از آغاز این جنبشها ما شاهد وجوه مشترکی بین مراحل شکل گیری انقلاب اسلامی در ایران و مرحله پیروزی آن می باشیم و از سوی دیگر این تحولات با چنان سرعتی باور نکردنی برای جهانیان رخ می دهد که بسیاری از دولتها، قیام ملتها مسلمان علیه حکومت‌های خود که وابسته به غرب و آمریکا می باشند، را با حیرت مشاهده گر هستند و سرنگونی قذافی، بن علی، مبارک و... و بدنال آن وضعیت اسفبار کشتار، دستگیری، زندانی کردن و شکنجه زنان که در خط مقدم بسیاری از تظاهرات انجام گرفته، در این قیام می باشند از جمله وجوه مشترک در این حرکتهاست که آیا مبارزه و مقابله با استبداد داخلی و استعمار غربی به سرکردگی آمریکا در این حرکتها و در بیداری اسلامی در نتیجه زمینه های قبلی ارتباط مسلمانان با انقلاب اسلامی ایران است یا نه؟ و مناسبات فیما بین امام خمینی (ره) با حرکت‌های مبارزاتی مسلمان در منطقه در کشورهای اسلامی تا چه میزان در ارزش و بالندگی این حرکتها تاثیرگذار بوده است؟ در واقع قابل تأمل است که زمینه های ارتباطی و تأثیرپذیری مبارزات و حرکتها از چه زمانی بوده است؟ در پاسخ به این سوال باید به ۲ نکته توجه خاطر داشته باشیم:

الف) تأثیر و تاثرات بین المللی بدون شکل بندی فرهنگی و تعاملات تمدنی امکان پذیر نیست یعنی به هر میزان موقعیت جغرافیایی دو ملت - تأثیرگذار و تأثیرپذیر - به یکدیگر نزدیکتر باشد، سطح عمیق تری از اثرگذاری را شاهد خواهیم بود.

ب) اگرچه همجواری کشورها، عامل مهمی در ایجاد و تعین روابط است اما عامل مهمتر عامل فرهنگی و اعتقادی است که فراتر از مرزهای جغرافیایی با بعد مکانی بسیار نیز توانسته است تاثرات فراوانی را برجای گذارد. ارتباط ایران هم با کشورهای هم مرز و

هم منطقه و همچنین با کشورهای آفریقایی با بعد مکانی از مصادیق تأثیرگذاری و اهمّیت اشتراکات مذهبی و فرهنگی می‌باشد. ارتباط رهبری انقلاب ایران امام خمینی به دلیل باورمندی ایشان به دفاع از حقوق مسلمانان که حاج احمد خمینی می‌فرمایند: "مسأله دفاع از حقوق مسلمانان از نظر امام در عرصه روابط بین‌المللی از اوجب واجبات است.... ما قائل به انترناسیونالیسم اسلامی هستیم. معتقدیم که اسلام یک مکتب جهانی است، مرز نمی‌شناسد. بر همین اساس خود را موظف می‌دانیم که در قبال سرنوشت ملت‌های اسلامی بی‌تفاوت نباشیم." (مناسبات امام خمینی با حرکت‌ها و مبارزان اسلامی، ص ۶۶) اهمیت حمایت و هدایت مسلمانان جهت مبارزه علیه اشغالگران تا حدی است که امام خمینی در سال ۱۳۴۷ با انتشار کتاب تحریرالوسیله به زبان عربی در عراق و اعلام فتوای تاریخی خود در زمینه اختصاص وجوهات شرعی به مبارزان فلسطینی، مرحله جدیدی را در مبارزات خود آغاز نمودند. (همان، ص ۹۰) ارتباطات فیما بین امام خمینی بعد از مرحله مرجعیت در دوره تبعید در عراق با مسلمانان کشورهای مختلف مانند شیعیان عراق و آیت الله صدر تا آنجاست که ایشان به مقلدین خود می‌فرمایند: "ذوبوا الایمام الخمینی کما ذاب هو فی الاسلام" (همان، ص ۹۴) و مسلمانان شیعه و سنی که امام می‌فرمایند: "افغانستان کشوری است که در همسایگی ما واقع است و مسلمان است. ما با ملت افغانستان روابط دوستانه داریم، آنان برادران ما هستند." همچنین رابطه امام با مسلمانان پاکستان اعم از شیعه و سنی از سال قبل از تبعید (۱۳۴۲) بر اساس اسناد موجود که به هنگام تبعید ایشان به ترکیه، مسلمانان در پاکستان تجمع اعتراض آمیزی داشته‌اند. روابط با مبارزان مصری که از دیرباز و قدمت بیشتری به دلیل اهمیت و جایگاه کشور مصر داشته است از پایان جنگ جهانی دوم آغاز شده بود. حرکت اخوان المسلمین که باعث تقرب و نزدیکی مسلمانان شیعه و سنی شد تا بدان جا پیشرفت که شهید نواب صفوی در یکی از سخنرانی‌هایش، اعلام و لزوم اتحاد را یادآور می‌شود و در آن زمان امام در پاسخ به نماینده جمال عبد الناصر برای کمک و مساعدت در مبارزه علیه اسرائیل و همچنین ترجمه و توزیع جزوه‌های عربی امام در مصر مخالفت می‌کند که این موضوع مقارن با توزیع جزوات در حوزه خلیج فارس در کشورهای عربی بود و طبق اسناد موجود ارتباط امام خمینی از خرداد ۱۳۴۲ به بعد با اعزام و عاظ به کویت، بحرین و قطر گویای این ارتباطات است. همچنین ارتباط امام با مسلمانان ترکیه موجب گردید تا بذر مبارزه علیه رابطه با اسرائیل و قطع رابطه فرهنگی و اعتقادی با غرب و احیای ارزشهای اسلامی خصوصاً حجاب زنان که الگوگیری از زنان مسلمان در ایران بود، از نمونه بارز این تأثیر پذیری است و نهایتاً رابطه با مسلمانان لبنانی تحت لوای رهبری

امام موسی صدر و مسلمانان فلسطینی و حمایت بی دریغ از مبارزات آنان تا حدی که امام صریحاً می‌فرماید: "اسرائیل باید از بین برود." لیبی از جمله کشورهای تندروی است که با روی کارآمدن قذافی با دارا بودن ثروت سرشار نفتی در مبارزه با اسرائیل در ابتدا شعارهای آزادی فلسطین را سر داد اما با عملکرد جبارانه قذافی و تغییر رویه او در ارتباط با شعارهای اولیه و جریان امام موسی صدر و.... سرانجام دولت قذافی در مقابل مردم مسلمان ساقط گردید. (همان، ص ۱۳۰-۶۰) براساس مطالب پیشگفته در دیدگاه امام خمینی مبنی بر لزوم حمایت از جنبشهای اسلامی و ارتباطات عمیق پیدا و پنهان که بدلیل شرایط و اقتضائات عصر مبارزاتی امام حضور دولتهای ظالم و غاصب در کشورهای اسلامی و مسلط بر مسلمانان بود، می‌توان نتیجه گرفت که اگرچه در بدو امر حرکتها و مبارزات در بیداری اسلامی در کشورهای اسلامی علی‌الخصوص در منطقه در کمتر از ۲ سال است، اوج گرفته است اما بذلر لزوم قیام و مبارزه علیه ظالمان و دفاع از بیضه مسلمانان و ضرورت بیرون راندن استبداد و استعمار بیگانه از کشورهای اسلامی در طی قریب به نیم قرن است که امام خمینی تلاش توان فرسا را برای باور نمودن و رشد این حرکتها نموده است.

حجاب نماد مشترک زنان مسلمان در بیداری اسلامی

حجاب به عنوان یک ارزش دینی و کارکردهای فردی و اجتماعی‌اش که جوامع انسانی را از بسیاری از آفت‌ها مصون می‌کند، از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و نقش والایی در سلامت جامعه انسانی دارد و از واجبات دین اسلام شمرده می‌شود و طی دوره‌های گذشته در فراز و نشیب کشورها مورد حمله‌های بسیاری بدلیل اهمیتش قرار گرفته است. استعمار هر از گاهی در کشورهای اسلامی دست نشانندگان خود را وادار کرده تا این ارزش الهی را ممنوع اعلام کنند. کشور ترکیه در زمان آتاتورک، رضاخان در ایران، تونس و کشورهای غربی و اروپایی کشورهایی هستند که زنان مسلمان را از حجاب منع کرده‌اند ولی آنان هیچگاه از مبارزه برای انجام واجب الهی و تکلیف شرعی خود دست برنداشته‌اند و در بیداری اسلامی که زنان در بسیاری از کشورها مانند مصر، تونس، بحرین، عربستان و.... به همراهی مردان مسلمان در مبارزه علیه مستبدان حضور داشته‌اند و حجاب را به‌عنوان نماد عینی یک زن مسلمان به منصف ظهور رسانده‌اند. ملت‌های مسلمان در بهره‌گیری از سمبل‌های دینی جهت اعلام به دنیا که ما مسلمانیم و برای احیای ارزش‌های دینی و هویت اسلامی قیام کرده‌اند و با در دست داشتن قرآن، شعار الله اکبر، خواندن نماز جماعت، حجاب و پوشش اسلامی مطالبات خود را اعلام می‌دارند.

مصادیق عینی مبارزه زنان مسلمان و پیشرو علیه ظلم و استبداد

یکی از زنان پیشرو و نمونه در مبارزه با ظلم، شهیده " بنت الهدی صدر " خواهر آیت الله سید محمد باقر صدر در عراق می‌باشد. این بانو یک مجاهد و مبارز، مربی توانا، نویسنده، شاعر، اندیشمندی دردمند و دانشمندی با اعتقاد بود و شاخصه‌های شخصیت او از حد تاثیر رشد و محیط بالاتر بود تا حدی که این خصال و اوصاف او را یک زن شیعه نمونه قرار داده بود و او از نخستین روزهای حیات مبارزاتی خویش و شهادت دست از همراهی برادر بزرگوارش، همچون حضرت زینب کبری برداشت. در نجف اشرف یا حتی تمام کشور عراق، هیچ زن نویسنده ای پیش از این بانوی شهیده، مقالاتی در ژرفا و اصالت همسان نوشته های این بانو نگاشته است. شهیده از کودتای ۱۴ ژوئیه ۱۹۵۸ در عراق، فعالیت خود را آغاز کرد و دست به انتشار مقالاتی در برخی مجلات و روزنامه ها زد. در الضواء با نام مستعار ا.ج، مطلب می نوشت. او به همراه برادرش در عراق، تحرک عجیبی ایجاد کرد و در زمینه حجاب و پوشش دختران دانشگاهی، فعالیت‌های چشمگیری نمود. گفته شده مدتی که سید محمد باقر صدر تحت نظر بوده، ایشان رابط او بوده است. این بانوی بزرگوار پس از دستگیری برادر، خطبه ای در حرم حضرت علی ایراد نمود که منجر به دستگیری وی شد. پس از سخنرانی در حرم، تظاهراتی به پا شد که عده ای کشته و زخمی و عده ای دستگیر شد. او می گفت، می خواهم همانند زینب که برادرش حسین را همراهی کرد، همراه تو باشم. بالاخره، در ۲۰ جمادی الاول سال ۱۴۰۰ آیت الله صدر را دستگیر نمودند. بنت الهدی در زندان هم دست از مبارزه بر نداشت و سعی در ارشاد زندانیان دیگر و زندانبانان خویش داشت و در نهایت دست پلید رژیم منحوس بعث عراق به خون این دو فرزند پاک رسول الله (ص) آغشته گردید. (فصلنامه تخصصی بانوان شیعه، ص ۲۳۸-۲۳۲)

رژیم آل خلیفه در بحرین همچون دیگر دیکتاتورها در کشورهای مسلمان، زنان فعال را در معرض زشت‌ترین انواع مجازات‌ها، شکنجه‌ها و هتک حرمت‌ها قرار داده است و آنان را به عنوان مجرم و گروه‌های آشوب طلب و تروریست مخالف نظام آل خلیفه قانون جلوه می‌دهد و گاهی هم به دروغ آنان را متهم به ارتباط با بیگانگان خصوصاً ایران می‌کند (مجله اینترنتی ایران دخت) غافل از اینکه زنان مسلمان بحرینی در مقابل رژیم خود فروخته و هماهنگ با رژیم‌هایی در عربستان با یک انگیزه درونی و مذهبی حرکت کرده‌اند و از شعارهای الله اکبر و از عفاف و حجاب آنان که نماد اعتقادات آنان به اسلام است، مشخص و بارز می‌گردد و روانه کردن آنان به زندان، شکنجه، شهادت و صدور احکام بیرحمانه علیه دختران جوان بحرینی، هیچ گونه تاثیری در مجبور کردن آنان به

عقب نشینی ندارد.

"آیات الـقرمزی" دختر جوان ۲۰ ساله بحرینی که بدلیل سرودن شعر علیه آل خلیفه در بحرین دستگیر و مورد شکنجه و تجاوز جنسی قرار گرفت. او در دانشگاه تربیت معلم بحرین تحصیل می کرد. وی در ماه‌های اخیر فعالیت گسترده‌ای در میدان اللولو (شهدا) داشته است. پدر او نیز از شعرای سرشناس بحرینی بود که در دهه های گذشته بدلیل اشعاری که علیه رژیم آل خلیفه سروده بود چندین بار بازداشت و مورد شکنجه قرار گرفت. ([charigh . ir / news/ 1390](http://charigh.ir/news/1390)) او را رژیم در زندان مجبور کرد تا از دیکتاتور بحرین عذرخواهی کند و تحت شکنجه او را وادار کردند که اعتراف کند که پشتیبانی از طرف ایران برای سرودن قصیده داشته است. رسانه‌ها برای بدنام کردن زنان فعال در بحرین تلاش کرده و آنان را بعنوان مجرم، گروه‌های آشوب طلب و تروریست مخالف قانون و نظام جلوه می دهند و گاهی آنان را متهم به ارتباط با بیگانگان و ایفای نقش ستون پنجم برای دشمنان آل خلیفه و نظام بحرین و عربستان سعودی می‌کنند. همچنین آنها را متهم به فعالیت در راستای منافع ایران، که بعنوان دشمن معرفی می‌شود، می‌کنند. سازمان اطلاعات، نیروهای امنیتی کشور، قوه قضاییه و حتی قوه مقننه و سایر نهادهای حکومتی همه باهم ضد آنان بسیج شده‌اند تا این دختران جوان فعال به زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها روانه شوند و احکام بیرحمانه‌ای علیه‌شان صادر شده و در معرض انواع شکنجه های جسمی و روانی وحشیانه قرار می‌دهند. رژیم بحرین به هیچ کس رحم نمی‌کند.

"زینب الخواجه" دختر یکی از مشهورترین فعالان حقوق بشر است که علیه رژیم آل خلیفه در حرکت‌های مردمی دستگیر شده است.

"فضیله المبارک" که مادر چند فرزند است و در زندان‌های ال خلیفه بسر می‌برد.

"فاطمه النینون" دختر پنج ساله ایست که همراه مادرش به دلیل شرکت در اعتصاب نزدیک "سیتی سنتز" بازداشت شده است و در زندان بسر می‌برد. (www.Doktiran.com) به گزارش "فردا نیوز" به نقل از خبرگزاری "رویترز": "حدود ۴۰ زن در برابر وزارت کشور در ریاض خواستار آزادی زندانیان شدند. این فعالان زن در برابر وزارت کشور با نیروهای پلیس مواجه شدند. حرکت‌های این چینی در کشور که به عرصه بین الملل هنوز به عنوان یک جامعه سنتی بدلیل توافقیهای حکومت آل سعود با سران قبایل و وابستگی قبایل به دولت ریاض نگریسته شود، در شرایط کنونی جای امیدواری است که زنان در عربستان نیز آغازگر جنبش‌هایی در بیداری اسلامی باشند. (www.farda.com)"

"فضیله المبارک" دیگر زن پیشرو در مبارزه در بحرین است که مادر چهار فرزند نیز

می باشد و برغم تلاش برای آزادی او از زندان، هنوز حکومت آل خلیفه او را در زندان تحت آزار و شکنجه نگه داشته است. (مجله اینترنتی دخت ایران)

"جیمی کارتر" رئیس جمهور اسبق آمریکا، در کتاب خود با عنوان "فلسطین، صلح یا نژادپرستی" که پیرامون خاورمیانه نوشته است، وضعیت زنان مبارز و مجاهد فلسطینی را که مقابل اسراییل ایستادگی کرده‌اند را بعنوان ابزار مبادله با سربازان فلسطینی برمی‌شمرد و می‌گوید: "اسراییل جهت نجات سربازان خود، به پیشنهاد مبارزان فلسطینی حاضر نشد نود و پنج زن و سیصد و سیزده کودک را که در زندان‌های اسراییل بسر می‌بردند را، با سربازان خود که در دست گروه‌های مقاومت اسیر بودند را، مبادله نماید." (اطلاعات، ۱۳۸۷/۱۰/۲۲)

وهمه اینها نمونه‌هایی کوچک از مقاومت دلاورانه زنان مسلمان در سراسر جهان است که با تأسی جستن از شیرزنان ایرانی که در شکوفایی انقلاب اسلامی ایران نقش بسزایی را ایفا نمودند، همچنان با توکل و اعتقاد قلبی به خداوند متعال برای رسیدن به آرمانها والای اسلامی و انسانی خود در صحنه مبارزه علیه جور و استبداد حاضر بوده و از هیچ‌گونه جانفشانی اعم از مال و جان خود و خانواده‌شان دریغ نمی‌نمایند.

نمونه های عینی تأثیرپذیری زنان مسلمان جهان از انقلاب اسلامی ایران

به برکت الگویی که انقلاب اسلامی برای حضور سیاسی - اجتماعی زنان مسلمان در سراسر جهان به صورت عملی و نظری ارائه نمود، در این مجال به بررسی نمونه‌هایی از اینگونه الگوگیرها می‌پردازیم:

"زنان لبنانی به تدریج به آنچه از دست داده بودند، آگاه شدند و آنرا بار دیگر به دست آوردند. جنبش بیداری، زنان لبنانی را به کلاشینکف و بمبهای مولوتف مجهز کرد. زنان ترکیه نیز بر پایه بیداری اسلامی، هم حجاب را می‌خواهند و هم حضور در اجتماع را، یعنی زنان نمی‌خواهند با پذیرفتن حجاب از جامعه کنار روند. این همان الگویی است که زنان انقلابی ایرانی به آن عمل می‌کنند. از این رو، به گفته یک زن بنگالی، زنان چیزی بیشتر از برابری مورد نظر قوانین غربی می‌خواهند و خواهان ایفای نقش فعالتری در زندگی مذهبی و اسلامی هستند." (فصلنامه پژوهشی انقلاب اسلامی، شماره ۱۶، ص ۸۳)

خانم "دانیل کشار" مدیر جشنواره مونتران کانادا، معتقد است: "تصویری غلط از حضور زنان در ایران، در ذهن خارجی‌ها وجود دارد، غربی‌ها فکر می‌کنند که زنان ایرانی فعالیت‌های اجتماعی چندانی ندارند و در خانه نشسته‌اند و تنها به خانه‌داری مشغولند." (همان، ص ۸۴)

دیگر آنکه نگرشهای منفی درباره زنان مسلمان کاهش یافته است. روزنامه نیویورک تایمز، جنبش احیای حقوق اسلامی زنان در کنفرانس جهانی پکن را جالب ترین پدیده کنفرانس معرفی می کند که همه جهانیان را سخت تحت تاثیر قرار داد، زیرا سخنرانانی که از دنیای اسلام آمده بودند، سخنان مهمی درباره زنان بیان داشتند. (همان، ص ۸۵-۸۴) در سالهای اخیر برشمار دانشجویان با حجاب در دانشگاههای اردن افزوده شده و در لیبی نیز گرایش به حجاب اسلامی افزایش یافته است. بنابراین، تردیدی نیست که حجاب اسلامی ایرانی به اقصی نقاط جهان به ویژه کشورهای اسلامی سرایت کرده است. (همان، ص ۸۵)

استقبال از حجاب اسلامی ایرانی به استثنای تبدیل آن به نماد مخالفت با دولتها، دلایل دیگری نیز دارد، از جمله: ۱- پوشش اسلامی به عنوان اظهار وجود فردی یا مذهبی به کار می رود. ۲- توجه به حجاب، پاسخی به جنبش افسار گسیخته فمینیسم است. ۳- مهمتر از همه، دلیل گرایش و تشریف به دین مبین اسلام است. (همان، ص ۸۵-۸۶)

"هانیه ترکیان" از آمریکا تلاش زن مسلمان ایرانی را در ارائه الگوی زن مسلمان به جهانیان، موفق می داند. همان گونه که "احمد هوبر" می گوید: "آنچه در ایران با آزاد کردن زن رخ داده، در همه جای جهان تأثیر گذاشته است." (www.dokhtiran.com)

پس از انقلاب اسلامی، حجاب اسلامی زنان بیشترین تاثیر را بر دنیای اسلام گذاشت. "لیز مارکوس" اعتراف می کند، تمایل و افزایش رویکرد به حجاب اسلامی در اندونزی یکی از تأثیرات مستقیم پخش تصاویر زنان مبارز ایرانی از رسانه های گروهی این کشور است. او می گوید: "تقلید از حجاب بانوان ایرانی در اندونزی و ترویج آن به یک مدل تبدیل گردیده و هم اکنون در میان دانشجویان دانشگاه ها هواداران بسیار یافته است." (همان)

در پاسخ به کسانی که در تاثیر بیداری اسلامی شک دارند، می توان به توضیح یک روزنامه آلمانی در این باره اشاره کرد. این روزنامه در پاسخ به این پرسش که چرا بیداری اسلامی و جنبش حمایت از حجاب در دهه ۱۳۴۰ ه.ش / ۱۹۶۰ م. اتفاق نیفتاد؟ می گوید: مگر اینکه بگوییم: حجاب زنان ایران پس از انقلاب اسلامی در این امر دخالت دارد. در واقع، در تمام دنیا به ویژه در دنیای اسلام، زنان در عرصه زنده کردن ارزش های اسلامی، در حال ایجاد و اداره جنبشی هستند که قبل از انقلاب ۱۳۵۷ ه.ش / ۱۹۷۹ م. ایران وجود نداشت. (فصلنامه پژوهشی انقلاب اسلامی، شماره ۱۶، ص ۸۴)

آینده پژوهی حوزه زنان در بیداری اسلامی

الف) آسیب شناسی الگو برداری از جریان‌های فعال حقوق زنان در ایران بعد از انقلاب اسلامی

از جمله موضوعاتی که لازم است زنان مبارز و پیشرو در مسلمان در کشورهای در حال تحول و بیداری خود بدان اهتمام ورزند، شناسایی و رصد آسیب‌های احتمالی و چالش‌های پیشرو آن‌هاست که لازم است از هم اکنون هوشیاری خود را ارتقاء بخشیده و از تجارب ج.ا.ا. در این مورد نیز مدد جویند و راه رفته را تجربه و ذخیره بهینه خود بدانند. در این مورد باید گفت، بعد از پیروزی، گروه‌هایی با عنوان جریان‌های دفاع از حقوق زنان سعی در ایجاد بستری برای نفوذ فرهنگی غرب و رواج غرب‌گرایی و انحراف در اهداف انقلاب با بهره‌گیری از ظرفیت‌های دختران و زنان ایجاد نمودند و در قالب‌های مختلف تشکل‌های غیر دولتی و یا با نفوذ در مراکز دولتی با برنامه‌ریزی برون مرزی و بیگانگان و اجرای درون مرزی خصوصاً استفاده از ابزارهای نوین رسانه‌ای، نوشتاری و گفتاری در مقاطع مختلف به فعالیت پرداختند. در این بین طرفداران تفکر منحط و به بن بست رسیده فمینیسم (علاقه‌مندان جهت اطلاع از کتب و مقالات تدوین شده در زمینه‌های به بن بست رسیدن و شکست خوردن فمینیست که در خارج و داخل نوشته شده است، می‌توانند به کتاب "بن بست و شکست فمینیسم در کتب و مقالات" نوشته مؤلف مراجعه نمایند). در شکل‌های هواداری از احیاء حقوق زنان و فمینیست اسلامی با ایجاد شبهات در حوزه زنان و خانواده علیه اسلام، تدوین کتب، نشریات و مجلات، ایجاد سایت‌ها و وبلاگ‌های متکثر و متنوع، سخنرانی، تظاهرات، گردهمایی، ایجاد کمپین‌های مختلف، حضور در محافل بین المللی و حق خواهی علیه ج.ا.ا. و به تعبیر آنان قوانین ظالمانه آن علیه زنان، ترویج بی‌بند و باری در غالب مبارزه با حجاب و عفاف به عنوان ابزار محدودیت زنان، بهره‌گیری از ظرفیتهای دانشجویان دختر و تحریک آنان علیه نظام، بهره‌گیری از ابزار هنر و نفوذ در محافل و مراکز علمی-آموزشی، ساخت فیلم‌های خلاف اخلاق و فمینیستی فعال بوده‌اند.

نکات قابل توجه این است که مطالب پیشگفته می‌تواند به عنوان الگوی زنان کشورهای مسلمان جهت مقابله و دفاع قرار گیرد، از همه گروه‌های فعال زنان در ایران نیست چرا که بعد از انقلاب در ایران، ۴ جریان داعیه دار دفاع از حقوق زنان شدند: ۱- جریان سیاسی ۲- جریان سکولار ۳- جریان تجدید نظر طلب ۴- جریان اصولگرا (دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ص ۱۸۸) آنچه که گذشت، برخی از عملکردهای ۳ گروه اول است که با اهداف مختلف و بعضاً همگرا انجام گرفته و باید با هوشیاری زنان مسلمان در

دیگر کشورها، از شکل‌گیری و فعال شدن اینگونه جریانها که آفت و آسیبهای جدی در روند بیداری اسلامی برحذر باشند و اگر گفته می‌شود که زنان ایران الگو و الهام بخش عملکرد زنان مسلمان و زنان آزاده در جهان هستند منظور عملکرد زنان مسلمان پیرو ولایت و ولی امر مسلمین رهبر معظم انقلاب است که در عرصه‌های مختلف یا اطاعت پذیری از رهبری و التزام به قوانین ج.ا.ا و اسلام عزیز همواره مداوم و مستمر در عرصه‌ها و صحنه‌های مختلف حضور داشته‌اند.

ب) ضرورت رصد و پایش چالش‌های پیش‌رو در بیداری اسلامی در حوزه زنان. باید اذعان نمود که در آستانه به ثمر نشستن بیداری اسلامی در برخی از کشورها و حضور پررنگ و مؤثر زنان مسلمان و پیشرو در این نهضت باید با دیدی فراتر به نقش آنان نگریسته شود. چرا که تاثیر کیفی زنان بواقع با محاسبه و نقش مستقیم و غیر مستقیم آنان در چهارچوب خانواده، فرزندان و همسران خود چندین برابر مردان است و اساس و محور تحولات را تشکیل می‌دهد. دشمنان نیز با آگاهی و شناخت نقش زنان در کشورهای اسلامی از جمله ایران و شعار حمایت و صدور و نشر تجربیات انقلاب به عنوان یک تکلیف قانونی و شرعی از آغاز شکل‌گیری در مراحل مختلف و یقیناً در آینده به برنامه‌ریزی جهت بهره‌گیری از این ظرفیت نقش آفرین و سترگ به نفع خود خواهد داشت و سعی در دگرگون کردن دیدگاه جوانان به اسلام خواهد نمود که هوشیاری مسئولین و متولیان خصوصاً زنان مسلمان را می‌طلبد که ترفندهای اینان را رصد کرده و باید با پدافندهای دقیق از هم اکنون به شناسایی، خنثی‌سازی و رفع آن پردازند.

نمونه‌ای از این جنجال‌های تبلیغاتی در ادامه آورده می‌شود.

روزنامه گاردین در پایگاه اینترنتی خود آورده است: "زنان خاورمیانه و شمال آفریقا با ابزار اعتراض، ساماندهی، وبلاگ نویسی و اعتصاب غذا نقش کلیدی ایفا کرده‌اند، البته هنوز مشخص نیست که حقوقشان پیشرفت می‌کند یا نه. زنان عرب می‌توانند ادعا کنند که در چند ماه شورش که منطقه را به لرزه درآورده است، همه چیز بوده‌اند.

و در بخشی دیگر با عنوان شورش از حرکت بیداری اسلامی زنان مسلمان یاد کرده و می‌نویسد: برخی از تصاویر تکان‌دهنده از فصل شورش به زنان اختصاص داشته است. چهره‌های خشمگین در پوششهای سیاه رنگ، دریایی از زنان در پایتخت‌های شمال آفریقا، شبه جزیره عرب و سوریه که خواستار تغییر رژیم و پایان سرکوب و آزادی عزیزانشان بوده‌اند یا اینکه در حال سخنرانی برای مردم، درمان مجروحان و غذا رساندن به تجمع کنندگان در قاهره، منامه و شرق لیبی بوده‌اند. اما با وجود این هنوز مشخص نیست این زنان که بهار عربی را به پیش می‌برند، قادر خواهند بود حقوق برابر با مردان

برای خود کسب کنند. بهر حال از همان آغاز قیام‌ها که از تونس شروع شد، روشن بود که تصویر قدیمی از زن عرب بعنوان یک موجود بی تفاوت، زیر دست و خانه نشین تغییر کرده است، حالا زنان بازیگران اصلی در خیزش هستند که بهار عربی را شکل داده است." (www.entekab.ir)

نمونه ای دیگر که سعی در غیر دینی و فمینیستی نشان دادن فعالیتهای زنان در بیداری اسلامی در مصر دارد، اینگونه عنوان می کند: "در این میان نشریات و سایت‌هایی که بعنوان جاده صاف‌کن‌های تفکرات فمینیستی هستند، فعال شده‌اند و با احزاب مذهبی مانند اخوان المسلمین که قدرت را در مصر به دست خواهند گرفت مخالف شدید می‌کنند و با تبلیغات خود علیه آنها این‌گونه وانمود می‌کنند که احزاب اسلام‌گرا می‌خواهند زن را در چهار چوب قوانین دینی قرار داده که این قوانین موجب عقب‌گرد تاریخی می‌شود. این گروه‌های فمینیستی خود را طرفدار حقوق بشر زنان معرفی می‌نمایند که طرفدار مشارکت سیاسی و حقوقی زنان هستند. قابل ذکر است که منبع مالی آنها را شیخ نشین‌های زن ستیز خلیج تامین می‌کنند. نمونه گفتمان مورد نظر آنان این‌گونه طرح می‌شود:

"در این میان پرسش اصلی این است که با پیروزی دو حزب عمده مذهبی و محافظه کار در مصر، زنانی که خود در انقلابات عربی به خصوص در انقلاب ۲۵ ژانویه مصر شرکت داشتند برای حفظ حقوق انسانیشان با چالش جدی مواجه خواهند شد و آیا عقب‌گردی تاریخی پیشروی آنان است جنبش زنان در مصر نسبت به سایر کشورهای عربی سابقه‌ای طولانی‌تر دارد. فمینیسم در مصر در چهارچوب طبقه متوسط شهری ظهور یافت. در سال ۱۹۳۲ زنان مصر اولین سازمان فمینیستی را تشکیل دادند و به نشانه اعتراض به سنت مردسالارانه حاکم بر جامعه مصر، حجاب خود را برداشتند و در ادامه حزب فمینیست ملی یدر سال ۱۹۴۴ با هدف اشاعه سواد و آموزش بهداشت در زمینه بهداشت در میان طبقه پایین قاهره و آزاد سازی سقط جنین و کاهش نرخ زاد و ولد تأسیس شد. در مصر جمال عبد الناصر نیز برخی از آزادی‌های مدنی تحت برنامه‌های سوسیالیستی به زنان اعطا شد در چهارچوب چنین قوانین فمینیستی و سوسیالیستی زنان مصر امتیازات بسیاری را کسب کردند اما هنوز تأثیرات تسلط فرهنگ مردسالاری در جامعه مصر در سطحی گسترده وجود داشت. چنانچه نوال سعداوی روشنفکر مشهور فمینیست مصری نیز اظهار داشته است که استعمار جنسی زنان در مصر در تمامی طبقات رواج دارد." در ادامه در این تحلیل وضعیت زنان در زمان حسنی مبارک و همسر او سوزان مبارک و در نهایت تحولاتی که بهبودی وضعیت زنان را بدنبال داشته، آورده می‌شود و در مقابل نقش منفی اخوان را بدلیل رویکرد دینی بیان می‌کند و پرداختن و

نقش آفرینی زنان را در عرصه خانواده، خانه‌داری و پرورش فرزند را مورد بررسی و موجب کم شدن فعالیت زنان در عرصه فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی مورد نقد قرار می‌دهد و به اخلاق سلفی اخوان و دیگر گروه‌های غالب که در مصر قدرت را به دست گرفته‌اند، نسبت می‌دهد و این را نشانه عقب‌گرد تاریخی بعد از پیروزی انقلاب در مصر می‌نامد. (نشریه روزگار، ۱۳۹۰/۱۱/۱۰، شماره ۱۶۲۲)

ج) اهمیت و جایگاه ویژه کشور مصر در بیداری اسلامی در منطقه و در جهان عرب

مصر بدلیل اینکه کشوری بی نظیر در رهبری جهان عرب است و دارای نقش راهبردی در مهمترین تحولات جهان اسلام مانند مخالفت و نبرد با رژیم صهیونیستی بوده و هر تصمیم و اقدام این کشور تأثیر مستقیم در معادلات فلسطین داشته و پر جمعیت ترین کشور عربی است و الازهر مهمترین پایگاه‌های دینی در جهان اسلام می باشد و بعنوان موقعیت راهبردی مصر نیز با وجود کانال سوئز و حضور در دهانه دریای مدیترانه و دریای سرخ و موقعیت ارتباطی بین شرق و غرب عالم نیز بر کسی پوشیده نیست. مقام معظم رهبری در مورد اهمیت مصر می فرمایند: "مصر یک نمونه بی نظیر در دنیای عرب است. مصر اولین کشور دنیای اسلام است که با فرهنگ اروپایی آشنا شده است و اولین کشوری است که خطر تهاجم این فرهنگ را شناخت و در برابر آن موضع گرفت. اولین کشور عربی است که پس از جنگ جهانی دوم یک کشور مستقل تشکیل داد و از ملی کردن کانال سوئز است و اولین کشوری است که با همه توان به کمک فلسطین رفت ملت مصر در صحنه مبارزات دینی و سیاسی لیاقت خود را به اثبات رسانید و در تاریخ ثبت کرد. محمد عبده، سعد زغلول، حسن البنا و نوابغ بزرگ، شجاع و بیداری بودند که هر ملتی با پرورش یک نفر مانند آنان می‌تواند به لیاقت خود فخر بفروشد. مصر با این عمق فرهنگی، دینی و سیاسی به حق در جایگاه رهبری دنیای غرب قرار گرفته است. (مقام معظم رهبری، خطبه های نماز جمعه ۱۳۸۹/۱۱/۱۵)

به نظر می‌رسد کشور مصر بدلیل ویژگی‌ها و اهمیتش در جهان اسلام، در تیررس توطئه‌های غربی برای ایجاد انحراف در اهداف بیداری اسلامی زنان مصری قرار دارد چرا که با ترویج تفکرات فمینیستی با ادعای نجات و احیای حقوق زنان و پررنگ کردن بهار عربی و نقش زنان در آن جایگزین حرکت‌های بیداری اسلامی با نمادهای دینی زنان مسلمان مصر، غرب در صدد جایگزینی اهداف خود با حرکت‌های خزنده، پنهان و جنگ نرمی است که در حوزه مسایل زنان غرب در ابتدای پیروزی بیداری اسلامی آغاز نموده است و در مصر بدلیل حضور فمینیست‌هایی مانند نوال سعداوی و زمینه اینگونه انحرافات مساعدتر می باشد، که لازم است هوشیارانه به آنها توجه شود.

نتیجه گیری

در وضعیت فعلی جهان که گفتمان‌های مختلفی با رویکرد سیاسی - فرهنگی در عرصه زنان مطرح می‌شود. چگونگی حضور و نقش زنان در جمهوری اسلامی ایران در شکل‌گیری و پیروزی حفظ و تداوم انقلاب به دلیل عینیت بخشی به حضور زنان با حفظ ارزش‌های اسلامی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

زن مسلمان ایرانی به عنوان الگوی عینی نسبتاً موفق و پایدار و با ثبات در ایران علی‌رغم ترفندهای مختلف دشمنان در به انحراف کشاندن اصول و آرمان‌های انقلاب می‌تواند به عنوان نمونه‌ای الهام بخش و با ظرفیت در ابعاد مختلف برای زنان مسلمان در احیاء و حفظ ارزش‌ها جهت مشارکت در بیداری اسلامی باشد. امید است مشارکت و حضور زنان در بیداری اسلامی به اهداف اصیل بیداری در جهان و امت اسلام بینجامد. و این کلام رهبری در جهان اسلام با حضور عقیقانه زنان مسلمان و بهره‌گیری از تجارب جمهوری اسلامی در عرصه تحقق یابد که فرمودند:

آنچه که من به شما جوانان عزیز و فرزندان خودم عرض میکنم، این است که بدانید امروز تاریخ جهان، تاریخ بشریت، بر سر یک پیچ بزرگ تاریخی است... آنچه شما در مصر انجام دادید، در تونس انجام دادید، در لیبی انجام دادید، در یمن دارید انجام می‌دهید، در بحرین دارید انجام می‌دهید، در کشورهای دیگر انگیزه‌ی آن شدت به وجود آمده است، جزئی از مبارزه‌ی با این دیکتاتوری خطرناک و مضر است که دو قرن است دارد بشریت را فشار می‌دهد. این پیچ تاریخی‌ای که گفتم، عبارت است از تحول از سیطره‌ی چنین دیکتاتوری‌ای به آزادی ملتها و حاکمیت ارزشهای معنوی و الهی؛ این پیش‌خواهد آمد؛ استبعاد نکنید (مقام معظم رهبری) ۱۳۹۰/۱۱/۱۰ (من امیدوارم همه ملتهای اسلام که به واسطه تبلیغاتی که، فعالیت‌هایی که از جانب اجانب شد و این‌ها را از هم متفرق کردند و مقابل هم قرار دادند بیدار بشوند و همه با هم بشوند، یک دولت بزرگ اسلامی زیر پرچم لا اله الا الله تشکیل بدهند و این دولت بر همه دنیا غلبه بکند. (۱۳۵۷/۱۲/۵)

هدف نهائی را باید امت واحده‌ی اسلامی و ایجاد تمدن اسلامی جدید بر پایه‌ی دین

و عقلانیت و علم و اخلاق، قرار داد. (مقام معظم رهبری ۱۳۹۰/۰۶/۲۶)

راهکارها

۱- تلاش برای ایجاد وحدت در سیاست‌گذاری، برنامه ریزی و اجرا برای خروج از یوغ نفوذ استعماری غرب در حوزه زنان و خانواده که لازمه آن دوری از تن دادن به فرهنگ غربی و مدرنیته است و روی آوردن به آموزه‌های اصیل اسلامی در ابعاد فردی، خانوادگی

و اجتماعی است.

۲- بهره‌گیری از ظرفیت اندیشمندان و متفکران برای تشکیل اتحادیه‌ها یا کمیسیون‌های مشترک در حوزه شناسایی موضوعات در حوزه زنان و خانواده جهت ارائه راهکارهای تبیینی و ترویجی.

۳- بهره‌گیری از تجارب کشورهای پیشرو در نهضت و حرکت‌های جهانی اسلام از جمله ایران اسلامی در راستای سیاست‌گذاری، ساختارسازی و شکل‌دهی مراکز مورد نظر در جهت دهی و هدایت حوزه زنان و خانواده و همکاری و شراکت فعال با آن.

۴- انسجام بخشی به مسائل خانواده با پرهیز از افراط‌گری (روی آوردن به غرب و بیگانگان برای حل مسائل) و تفریط‌گری که عقب‌گرایی به گذشته و تحجّر را به دنبال خواهد داشت.

۵- مبنا قرار دادن اسلام و ارزش‌های اخلاقی آن در تمامی حوزه‌های مرتبط با زنان که نیاز به ارائه راهکارها و راهبردهای عملیاتی در سطح خرد و کلان و داخلی و بین‌المللی می‌باشد.

۶- باورمندی به اینکه در مقابل هجوم‌های استعمار غرب و کفر جهانی و توطئه‌های صهیونیستی باید صرفاً با قدرت اسلامی مقاومت نمود، مضاف بر اینکه از نقاط قوت تمامی کشورهای اسلامی در فرهنگ‌های بومی آن در حوزه مسایل زنان و خانواده باید استمداد جست.

۷- تعریف و تبیین اهداف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی رشد و پیشرفت زنان در مرحله اول در غالب نقشه و الگوهای مفهومی و ذهنی و در مرحله بعد طرح‌های عملیاتی برای دستیابی به اهداف امت اسلامی.

۸- به روز رسانی برنامه‌ها با بهره‌گیری و بسیج کلیه امکانات فکری، مادی و معنوی کشورهای اسلامی در حوزه زنان و خانواده.

۹- پرهیز از نگاه تک‌بعدی به موضوع زن منهای خانواده برای پیشگیری از آسیب‌های مبتلایی غرب و دیگر کشورهای پیرو آن در رشد تک‌بعدی زنان در عرصه‌های که آسیب‌زننده به نهاد خانواده بوده است.

۱۰- بررسی و تحلیل انتقادی به عملکرد کشورهایی که غرب در محدوده سرزمین آنها موفق به سرمایه‌گذاری جهت ترویج فرهنگ غربی بوده است، مانند افغانستان، ترکیه، ایران، مصر و برای شناختن راه‌های نفوذ و مسدود کردن آنچه مانع اساسی در عملکرد دینی و مسلمان بودن می‌باشد.

۱۱- شناخت اهداف و بررسی عملکرد فمینیست‌های اسلامی که بسترساز اهداف

غرب و فمینیست به بن بست رسیده شکست خورده غربی می‌باشند و با تغییر هویت، نام و روش، تلاش در تجدید حیات تفکر منحن فمینیست رادیکال را با نام و برچسب اسلامی دارند.

۱۲- شناسایی و تمسک به الگوی اصیل اسلامی و قرآنی مانند حضرت زهرا (س)، حضرت زینب کبری (س)، حضرت مریم (س) در مبارزه، مقاومت، دفاع، سازندگی، حفظ و حراست از ارزشهای نهضت‌ها و بیداری اسلامی.

۱۳- رصد، پایش و آسیب شناسی عملکرد و مطالبات گروه‌های مختلف که تحت عنوان مبارزه برای احقاق حقوق زنان، پای در عرصه توده‌های اجتماعی به عنوانهای مختلف ایجاد و رشد می‌نمایند و متأسفانه در نهایت مروجین تفکر بیگانه و ضد اسلامی { (حقوق بشر) (گروههای فمینیستی) (گروههای صهیونیستی) } می‌باشند.

۱۴- توجه اساسی به این نکته که کشور اسلامی که از نظر جغرافیایی محدود است و نهضت اسلامی که حد و مرزی نمی‌شناسد، در واقع لازم و ملزوم یکدیگرند. (کلیم صدیقی، ص ۱۸۹)

۱۵- پرهیز از ملت‌گرایی و ناسیونالیستی جدید که محصول ویژه ای از تحولات سیاسی در غرب است و از طریق استعمار در سرزمینها و درون جوامع اسلامی رخنه کرده است و هیچگونه مشروعیتی در اسلام ندارد و با توجه به اینکه عشق به میهن با افتخار به تاریخ بومی یا منطقه ای یا فرهنگی یا زبان با اسلام منافاتی ندارد، بشرط آنکه با تعالیم اسلام برخوردی نداشته باشد ولی ناسیونالیسم آشکارا با قوانین و ارزشهای اساسی اسلام منافات دارد. (همان، ص ۶-۱۴۵)

۱۶- تأسیس مجمع احزاب اسلامی زنان به منظور ایفای نقش فعال احزاب اسلامی زنان در کشورهای منطقه و عرصه بین‌المللی.

۱۷- تشکیل کمیته ویژه دفاع از حقوق زنان مسلمان فلسطینی و ضرورت بازگشت به وطن در فلسطین اشغالی.

۱۸- تشکیل کارگروه علمی "آینده پژوهی" به منظور نظارت بر عملکرد احزاب، گروهها، سازمانها و دستگاه‌های دولتی در حوزه زنان و خنثی سازی جنگ نرم.

۱۹- بهره‌گیری از سرمایه‌های فرهنگی و معنوی جهان اسلام جهت انسجام بخشی به کانون‌های پراکنده زنان مسلمان در جهان اسلام مانند قرآن کریم، قبله مشترک، آیین‌های عبادی - سیاسی (حج)، مسجد، زبان عربی، آداب و مناسک و اعیاد مشترک اسلامی بین شیعه و سنی، تاریخ، الگوها و آرمان‌های مشترک. (فرهنگ و تمدن اسلامی، ص ۲۵۸)

۲۰- ترجمه کتاب‌های پرمحتوی در حوزه عملکرد و نقشهای فعال زنان در عرصه‌های

سیاستگذاری، برنامه ریزی، اجرا و نظارت جهت انتقال تجارب به کشورهای اسلامی جهت بهره گیری در صورت لزوم.

۲۱- برگزاری نشست‌های مشترک در سطوح مختلف کارشناسی، علمی و فرهنگی در راستای هم افزایی و نهادینه کردن همگرایی در بهره‌گیری از منابع دینی و مذهبی.

۲۲- برنامه ریزی بازدیدهای علمی - فرهنگی بانوان در سطوح اساتید، دانشجویان و کارشناسان فرهنگی بین کشورهای انقلابی با اهداف اسلامی.

۲۳- بهره‌گیری از رسانه‌ها بعنوان ابزاری موثر و پر مخاطب در سطح بین المللی و منطقه‌ای جهت تبادل اطلاعات و برنامه‌ریزی‌های خبری، تحلیلی، انتقادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در حوزه زنان.

۲۴- ایجاد شبکه جهانی زنان مسلمان انقلابی در هدف حفظ دستاوردهای انقلابی در بیداری اسلامی و پیشگیری از آسیب‌ها و رفع چالش‌های پیشرو.

۲۵- تشکیل N.G.O های مردمی مشترک در سطوح دختران جوان دانشجو و بانوان در عرصه های مختلف و برگزاری نشستهای فصلی و سالانه جهت تحکیم همگرایی اسلامی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- تبیان (جایگاه زن در اندیشه اسلامی)، دفتر هشتم، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، چاپ هشتم، پاییز ۱۳۷۸.
- دارابی، علی، ۲۵ گفتار پیرامون انقلاب اسلامی، نشر هماهنگ (وابسته به شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی)، چاپ سوم، بهار ۱۳۸۳.
- محمدی، منوچهر، انقلاب اسلامی زمینه‌ها و پیامدها، قم: دفتر نشر معارف، چاپ دوم، پاییز ۱۳۸۸.
- زیبایی نژاد، محمدرضا، سبحانی، محمد تقی، درآمدی بر شخصیت زن در اسلام، ج ۱، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، قم: دارالثقلین، چاپ اول، ۱۳۷۹.
- ظهیری نژاد، مهناز، مناسبات امام خمینی با حرکت‌ها و مبارزان اسلامی (در سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۴۳)، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، چاپ اول، پاییز ۱۳۸۲.
- امام خمینی (ره)، تحریر الوسیله، مترجم: سید محمد باقر موسوی همدانی، ج ۲، مؤسسه انتشارات دارالعلم، چاپ چهارم، ۱۳۷۴.
- حسینی فر، رضا، امام خمینی و بیداری اسلامی، قم: دفتر نشر معارف، چاپ اول، پاییز ۱۳۸۸.
- عیوضی، محمد رحیم، انقلاب اسلامی و زمینه‌ها و ریشه‌های آن، قم: دفتر نشر معارف، چاپ اول، ۱۳۸۷.
- صدیقی، کلیم، مسایل نهضت‌های اسلامی، مترجم سید هادی خسرو شاهی، موسسه اطلاعات، چاپ اول، ۱۳۷۵.
- دکمجیان، هرایر، اسلام در انقلاب جنبش‌های اسلامی معاصر در جهان عرب (بررسی

پدیده بنیادگرایی اسلامی، مترجم: حمید احمدی، موسسه کیهان، چاپ سوم، تابستان ۱۳۷۷.

- جان احمدی، فاطمه، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، قم: دفتر نشر معارف، چاپ یکم، پاییز ۱۳۸۶.

- کلانتری، ابراهیم، درآمد (مروری بر کارنامه سی ساله نظام جمهوری اسلامی ایران)، ج ۴ (زنان و اجتماع) موسسه انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۹۰.

- یزدان پناه، مهدی، مجموعه مقالات کوتاه دانشجویی با موضوع بیداری اسلامی، دفتر مطالعات فرهنگی و برنامه ریزی اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با همکاری معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، چاپ اول، تابستان ۱۳۹۰.

- امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲ و ۲۰ و ۲۱، موسسه نشر و تنظیم آثار امام خمینی.

- مطهری، مرتضی، نهضت‌های اسلامی در صد سال اخیر، انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی، خدمات متقابل اسلام و ایران، انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی، آزادی معنوی، انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی، آینده انقلاب اسلامی، چاپ جدید، انتشارات صدرا، تیر ۱۳۸۶.

- مطهری، مرتضی، بیست گفتار، انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی، حماسه حسینی، انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی، نظام حقوقی زن در اسلام، انتشارات صدرا.

- شمس‌الدین، محمد مهدی، حدود مشارکت سیاسی زنان در اسلام، مترجم: محسن عابدی، موسسه انتشارات بعثت، چاپ اول، پاییز ۱۳۷۶.

فصلنامه‌ها

- مطالعات انقلاب اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی در حوزه انقلاب اسلامی، دانشگاه معارف اسلامی، چاپ دوم، سال هشتم، شماره ۲۶، پاییز ۱۳۹۰.

- مطالعات انقلاب اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی در حوزه انقلاب اسلامی، دانشگاه معارف اسلامی، سال دوم، شماره ۶ و ۷، پاییز و زمستان ۱۳۸۵.

- مطالعات انقلاب اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی در حوزه انقلاب اسلامی، دانشگاه معارف اسلامی، سال سوم، شماره ۹ و ۱۰، پاییز و زمستان ۱۳۸۶.

- مطالعات انقلاب اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی در حوزه انقلاب اسلامی، دانشگاه معارف اسلامی، سال پنجم، شماره ۱۶، بهار ۱۳۸۸.

- فصلنامه علمی - ترویجی مباحث بانوان شیعه (جنسیت، فرهنگ، دین)، موسسه شیعه شناسی، سال پنجم، شماره ۱۸، زمستان ۱۳۸۷.

- فصلنامه علمی - ترویجی مباحث بانوان شیعه (جنسیت، فرهنگ، دین)، موسسه شیعه شناسی، سال دوم، شماره ۳، بهار ۱۳۸۴.

نشریات و سایت‌ها

- روزنامه اطلاعات، ۱۳۸۷/۱۰/۲۲.

- روزنامه کیهان، ۲۵ اردیبهشت، ۱۳۹۰.

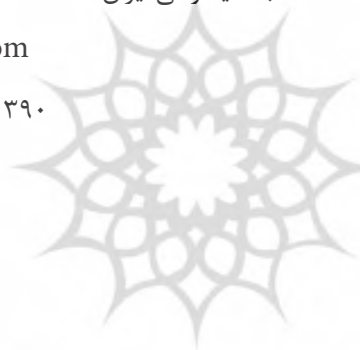
- نشریه روزگار، ۱۳۹۰/۱۱/۱۰، شماره ۱۶۲۲.

www.Entekab.Ir

www.dokhtiran.com (مجله اینترنتی ایران دخت)

www.farda news.com

[charigh.ir / news/ ۱۳۹۰](http://charigh.ir/news/1390)

خبرگزاری ج.ا.ا، ۱۳۹۰/۱۱/۱۲

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۳۰

فصلنامه مطالعات
بیداری اسلامی

سال اول، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۱